

**SPORTBELEIDSPLAN
HEERENVEEN
2006-2009**

Eindrapport

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1. Sport in Heerenveen	1
1.1 Inleiding	
1.2 Een korte terugblik	
1.3 Opzet beleidsplan	
2. Analyse van ontwikkelingen en de gevolgen voor sport	4
2.1 Demografische ontwikkelingen Heerenveen	
2.2 Ontwikkelingen in sportgedrag en -behoefte	
3. Sportbeleid gemeente Heerenveen	11
3.1 Missie en doelstellingen	
3.2 Sport in "teamverband"	
3.3 De rol van de lokale overheid	
4. Stimuleren sport en bewegen	15
4.1 Inleiding	
4.2 Sportvereniging is basis voor het Heerenveense sportaanbod	
4.3 Jeugd in de sportvereniging	
4.4 Bewegingsonderwijs basisscholen	
4.5 Sport in de wijk en op de brede school	
4.6 Sport en bewegen in het middelbaar onderwijs	
4.7 Sport en bewegen voor ouderen	
4.8 Aangepast sporten/sporten met een beperking	
4.9 Sociale minima	
5. Verenigingsondersteuning	21
5.1 Inleiding	
5.2 Verenigingsondersteuner Heerenveen	
5.3 Differentiatie is ondersteuning op maat	
5.4 Succesfactoren bij verenigingsondersteuning	
5.5 Sportnetwerk Heerenveen	
6. Topsport	25
6.1 Inleiding	
6.2 Topsport Steunpunt Heerenveen	
6.3 Topsportaccommodaties	
6.4 Topsportevenementen en topsportgala	
6.5 Sport en economie	

7. Buitensportaccommodaties	28
7.1 Kwaliteit buitensportaccommodaties	
7.2 Overdracht van exploitatie van voorzieningen aan verenigingen	
7.3 Outdoor-sporten	

8. Binnensportaccommodaties en zwembaden	34
8.1 Inleiding	
8.2 Het aanbod aan binnensportaccommodaties	
8.3 Sportstad Heerenveen	
8.4 De vraag naar binnensportaccommodaties	
8.5 Regelgeving met betrekking tot spreiding en ligging gymlokalen	
8.6 Exploitatie en onderhoud	
8.7 Varianten herstructurering gymlokalen	
8.8 Zwembaden	
8.9 Conclusies en aanbevelingen	

9. Samenvatting	47
9.1 Inleiding	
9.2 Analyse	
9.3 Wat wil de gemeente bereiken met sport?	
9.4 Speerpunten nieuwe sportbeleid	
9.5 Monitoring	
9.6 Financiële paragraaf	

Bijlagen

Bijlage 1	Overzicht binnensportaccommodaties
Bijlage 2	Overzicht buitensportaccommodaties
Bijlage 3	Checklist/analyse instrument overdracht
Bijlage 4	Inventarisatie aantal leden sportverenigingen

1. SPORT IN HEERENVEEN

1.1 Inleiding

Sport en Heerenveen gaan samen. Heerenveen staat bekend als "sportstad van het Noorden". Een prachtige titel, die wat ons betreft nog lange tijd aan onze gemeente blijft verbonden. Heerenveen is bekend tot ver over de landsgrenzen, waarbij natuurlijk het schaatsen in Thialf en de prestaties van SC Heerenveen in het oog springen. Maar er is veel meer dat Heerenveen tot sportstad maakt! Want in onze gemeente zijn wekelijks duizenden mensen actief in en rond de sport: van het zelf spelen van competitie, het rondje hardlopen voor een goede conditie tot het schoonmaken van de kleedkamers en kantine.

Een van de voorwaarden om "sportstad" te blijven, is een modern en samenhangend gemeentelijk sportbeleid. Waar gaan we met de sport (en het bewegen) de komende jaren in Heerenveen naar toe? Om een antwoord te geven op die vraag is dit sportbeleidsplan opgesteld. In dit plan is een nadere invulling gegeven van de beleidsmatige kaders voor de toekomst van de sport in de gemeente Heerenveen, zoals die onderwerp van bespreking zijn geweest in de vergadering van het college van burgemeester en wethouders op 6 januari 2004.

In de achterliggende beleidsperiode is vooral ingezoomd op de harde kant van de sport: de accommodaties. Ook in het nieuwe beleid is natuurlijk aandacht voor sportaccommodaties, maar met de uitvoering van dit nieuwe beleid willen we ook een forse stap voorwaarts zetten op het gebied van sportstimuleringsactiviteiten, verenigingsondersteuning en de rol van sport bij andere beleidsterreinen. Diverse aspecten komen aan de orde zoals de (demografische) ontwikkeling van Heerenveen, de behoefte van mensen om sportief actief te zijn, sport en gezondheid, ruimte voor de sport, de aanbieders van sportactiviteiten en topsport.

Voordat wordt ingegaan op de toekomst, volgt eerst een korte terugblik op het gemeentelijke sportbeleid. Wat is er de afgelopen jaren in Heerenveen gebeurd op sportgebied?

1.2 Een korte terugblik

Het laatste sportbeleidsplan van de gemeente is in 1990 verschenen. De titel van dit plan is "Nota Sport en Beleid naar het jaar 2000". Dit geeft al aan dat het de hoogste tijd is voor een actueel Heerenveens sportbeleid. Er is sindsdien veel veranderd in de sport: de breedtesportimpuls is in leven geroepen door de rijksoverheid, er zijn nieuwe vormen van sport en bewegen ontstaan en de nieuwbouw van Sportstad Heerenveen is gestart. In vogelvlucht noemen we een aantal ontwikkelingen.

Sportstimulering en verenigingsondersteuning

- In 2002 is het Impuls-project in Heerenveen gestart, samen met de gemeenten Sneek, Skarsterlân en Lemsterland. Het gezamenlijke breedtesportimpuls-project bestaat uit de onderdelen verenigingsondersteuning, bewegingsonderwijs op de basisscholen en jeugd sportparticipatie. Voor de uitvoering zijn door de vier gemeenten twee bewegingsconsulenten en twee verenigingsondersteuners aangesteld. Er is nauwe samenwerking met de provinciale sportraad Sport Fryslân.
- In de periode 2000-2002 is het zogenaamde GALM-project uitgevoerd. Dit project was gericht op ouderen in de leeftijd 55 tot 65 jaar, die niet sportief actief waren. Een grote groep is bereikt en heeft meegedaan aan activiteiten. Het vervolg op sport en bewegen voor ouderen is ondergebracht in het project SportFit 50+, dat wordt georganiseerd door Caleidoscoop. Vanuit het Impuls-project wordt door de gemeente een financiële bijdrage geleverd¹.

---

¹ GALM staat voor "Groninger Actief Leven Model" en is ontwikkeld door de Rijksuniversiteit Groningen en het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen. Voor een uitgebreide evaluatie wordt verwezen naar het rapport dat in september 2003 in de raadscommissie is behandeld.

Topsport

- In 1999 is de gemeentelijke Notitie Topsport vastgesteld.
- Aan OSG Sevenwolden is de LOOT-status toegekend². Hierdoor is het mogelijk voor jonge mensen in Heerenveen om topsport en school op een goede manier te combineren.
- Het Olympisch Steunpunt Noord Nederland (TSNN) heeft zich met een dependance in Heerenveen gevestigd. De gemeente Heerenveen ondersteunt het TSNN via een financiële bijdrage.

Accommodaties

- In 1991 is op het sportveldencomplex De Heide en kunstgras hockeyveld aangelegd. In 2004 is hier een kunstgras korfbalveld en een kunstgrasveld geschikt voor korfbal en hockey bij gekomen. De toplaag van het bestaande kunstgras hockeyveld is voorzien van een nieuwe kunstgrasmat.
- In 1991 wordt op het sportveldencomplex De Greiden een 6-laans kunststof atletiekbaan aangelegd met extra voorzieningen ten behoeve van de CIOS-opleiding.
- In 1992 heeft de korfbalvereniging Blauw Wit een eigen korfbalhal gerealiseerd op het sportveldencomplex De Heide.
- In 1993 is de bouw van een turnhal bij het CIOS-gebouw aan de Ds. Kingweg afgerond.
- In 1994/1995 realiseert Burgleisure BV in De Heide een 9 – holes golfbaan.
- In verband met het vervallen van het voormalige Sportpark Noord en de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk Skoatterwâld is in 1996 pal naast rijksweg 32 een nieuw sportveldencomplex aangelegd bestaande uit vier wedstrijdelden en vier wetravelden. In 2004 is dit complex uitgebreid met twee wetravelden en is een bestaand wetraveld omgebouwd tot kunstgras voetbalveld.
- Het beheer en onderhoud van diverse buitensportaccommodaties is overgedragen aan de verenigingen.
- Beheer, onderhoud en exploitatie van het openluchtwembad in Jubbega is geprivatiseerd.
- In 2001 is een onderzoek afgerond naar de toekomst van het Heerenveense sportbeleid en de situatie van de binnensportaccommodaties³.

---

² LOOT staat voor Landelijk Overleg Onderwijs en Topsport. Op een LOOT-school wordt het lesprogramma voor jonge topsporttalenten aangepast zodat deelname aan trainingen en wedstrijden met schooltijden en examens kunnen worden gecombineerd.

³ Heerenveense sportbeleid: kwaliteit op kop!, Marktplan Adviesgroep, augustus 2001.

- In 2001 is onderzoek afgerond naar de kwaliteit van de sportvelden. Dit onderzoek vormt de basis voor verbeteringen op diverse sportcomplexen⁴.
- Er heeft een “upgrading” plaatsgevonden van ijsstadion Thialf. In 2004 is het eigendom van de ijshockeyhal overgegaan naar de gemeente.
- De nieuwbouw van Sportstad Heerenveen is in 2004 gestart. De nieuwbouw bestaat, naast de uitbreiding van het stadion, uit twee sporthallen, een turnhal met topsportstatus (officiële B-accommodatie⁵), een zwembad, een tennishal en squashbanen.

1.3 Opzet beleidsplan

Dit plan geeft de richting aan van het gemeentelijke sportbeleid in Heerenveen in de periode 2005 tot en met 2009. Hoewel in de toekomst kijken nauwelijks mogelijk is, is een kader gecreëerd waarmee voldoende ruimte bestaat om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Hierbij zijn echter de geformuleerde uitgangspunten en doelstellingen wel richtinggevend in toekomstige besluitvorming.

De opbouw van dit beleidsplan is als volgt. In hoofdstuk 2 wordt allereerst ingegaan op een aantal maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op de sport in Heerenveen. Hoofdstuk 3 bevat de basis van het gemeentelijke sportbeleid: onze missie, doelstellingen, onze rol en de plaats van sport in het totale gemeentelijke beleid. Het concrete sportstimuleringsbeleid komt aan de orde in hoofdstuk 4. De positie en rol van sportverenigingen worden in hoofdstuk 5 besproken, terwijl hoofdstuk 6 ingaat op topsport. Hoofdstuk 7 en 8 beschrijven de sportaccommodaties. Hoofdstuk 7 behandelt de buitensportaccommodaties en hoofdstuk 8 de binnensportaccommodaties en zwembaden. Heerenveen heeft zoals veel gemeenten een groot aantal gymlokalen. Bij het ontwikkelen van de beleidsnota sport, heeft de gemeente speciale aandacht gevraagd voor de toekomst van deze gymlokalen. Daarvoor is een aparte notitie verschenen “Toekomstvisie gymlokalen Heerenveen”. Voor het ontwikkelen van deze toekomstvisie is uiteraard naar alle binnensportaccommodaties gekeken, dus niet alleen de gymlokalen maar ook sportzalen en sporthallen. Een uitgebreide samenvatting van deze deelrapportage is feitelijk hoofdstuk 8 van de sportnota.

Hoofdstuk 9 geeft een samenvattend overzicht van de actiepunten uit de nota en voorstellen voor monitoring.

---

⁴ Rapport inzake het kwaliteitsonderzoek van 25 sportvelden in de gemeente Heerenveen, Oranjewoud, juli 2001.

⁵ Door de landelijke sportbond aangewezen trainingsaccommodatie voor topsport voor een bepaalde regio of landsdeel.

2. ANALYSE VAN ONTWIKKELINGEN EN DE GEVOLGEN VOOR SPORT

2.1 Demografische ontwikkelingen Heerenveen

De bevolking van Heerenveen zal in de komende jaren groeien. Eind 2002 had onze gemeente bijna 42.000 inwoners. Volgens recente prognoses zullen dit er in 2020 ongeveer 48.500 zijn. Een doorkijk naar 2030 leert dat onze gemeente dan ruim 51.500 inwoners telt. In de onderstaande tabel is de bevolkingsprognose opgenomen, uitgesplitst naar leeftijd, in absolute aantallen en percentages.

Tabel 2.1 Bevolkingsontwikkeling in Heerenveen naar leeftijd

Leeftijd	2002		2010		2015		2020	
0- 4	2.493	6,0%	2.439	5,4%	2.397	5,1%	2.485	5,1%
5- 9	2.398	5,7%	2.716	6,1%	2.598	5,6%	2.559	5,3%
10-14	2.530	6,1%	2.658	5,9%	2.834	6,1%	2.715	5,6%
15-19	2.467	5,9%	2.685	6,0%	2.800	6,0%	2.971	6,1%
20-34	8.153	19,5%	7.566	16,9%	7.972	17,1%	8.400	17,3%
35-49	9.103	21,8%	10.033	22,4%	9.692	20,8%	9.157	18,9%
50-64	7.650	18,3%	8.770	19,6%	9.240	19,8%	10.076	20,8%
65+	6.990	16,7%	7.982	17,8%	9.139	19,6%	10.089	20,8%
Totaal	41.784	100,0%	44.847	100,0%	46.672	100,0%	48.452	100,0%

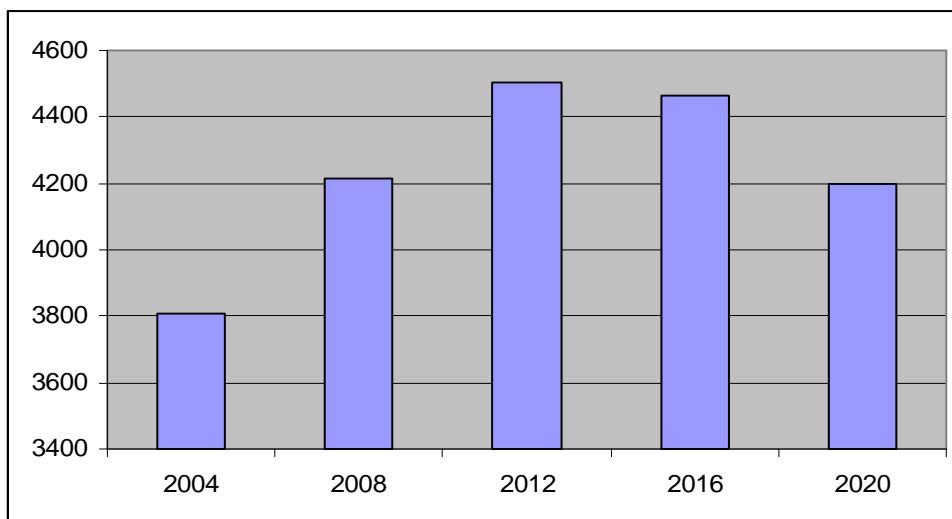
Bron: afdeling beleidsinformatie en cartografie, provincie Friesland, prognose 2003

Uit de tabel blijkt het volgende.

- Het aandeel jongeren (0 tot en met 19 jaar) blijft stabiel, rond de 23%. Omdat het totale aantal inwoners van Heerenveen groeit, is in absolute zin sprake van een lichte toename. Ten opzichte van 2002 zal de groep jongeren tussen 5 en 19 jaar in 2020 gegroeid zijn met 850 personen.
- Het aantal ouderen (50 jaar en ouder) neemt fors toe, zowel in aandeel van de totale bevolking, als in absolute zin. Het aandeel ouderen was eind 2002 35%; in 2020 zal dit 41,6% zijn. Het aantal 50-plussers neemt in de periode 2002-2020 toe met ruim 5.500 personen. Evenals in de totale Nederlandse bevolking is in Heerenveen sprake van vergrijzing.
- De groep volwassenen tussen de 20 en 50 jaar loopt in aandeel van de totale bevolking terug van 41% op dit moment tot 36% in 2020. In absolute zin blijft deze groep vrij stabiel.

Kinderen van 4-12 jaar zijn een belangrijke groep voor de verenigingen. Afbeelding 2.1 geeft de leerlingprognose voor het basisonderwijs tot 2020.

Afbeelding 2.1 Leerlingenprognose basisonderwijs Heerenveen 2004 - 2020

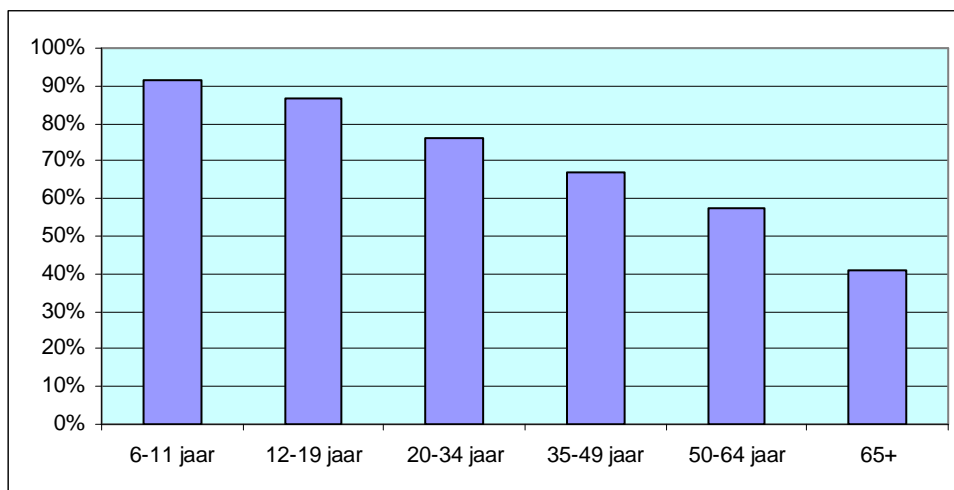
Bron: gemeente Heerenveen, afdeling onderwijs

De leerlingenprognose voor het basisonderwijs in de gemeente Heerenveen laat een lichte “golfbeweging” zien in de periode 2004-2020. Deze ontwikkeling geldt zowel voor de plaats Heerenveen, als de dorpen die deel uitmaken van de gemeente. De piek van de toename ligt rond de jaren 2012 en 2013, wanneer er ongeveer 4.500 basisschoolleerlingen zullen zijn. Daarna neemt deze groep af tot ongeveer 4.200 leerlingen in 2020. Het verschil tussen 2004 en 2020 is ongeveer 400 leerlingen. Een aanzienlijk deel van de groei van het aantal inwoners van Heerenveen kan worden verklaard door de realisatie van de nieuwe wijk Skoatterwâld, waar uiteindelijk ongeveer 2.240 woningen zijn gepland. De toename van het aantal basisschoolleerlingen vindt vrijwel geheel plaats in Skoatterwâld.

Sportdeelname hangt nauw samen met leeftijd, vooral de deelname aan de “georganiseerde sport”. De leeftijdscategorie 5 tot en met 19-jarigen kent een hoge sportdeelname. Deze is het hoogst onder de 6 tot 11-jarigen en neemt af naarmate de leeftijd stijgt. Afbeelding 2.2 laat dit zien voor de Nederlandse situatie (1999). De percentages hebben betrekking op dat deel van de bevolking dat de afgelopen twaalf maanden aan sportieve activiteiten heeft deelgenomen.

Afbeelding 2.2 Deelname van Nederlanders (6-79 jaar) in 1999 aan sportieve activiteiten in afgelopen 12 maanden

Bron: Sociaal Cultureel Planbureau

De groei met 850 jongeren (5-19-jaar) in Heerenveen in 2020 komt, op basis van het huidige verenigingslidmaatschap van deze categorie, neer op ongeveer 700 verenigingsleden. Bij het huidige aantal jeugdleden bij de Heerenveense sportverenigingen is echter de volgende ontwikkeling te zien:

Tabel 2.2 Jeugdledenontwikkeling Heerenveense verenigingen op basis van jeugdledensubsidie⁶

	2002	2003	2004	2005
Jeugdleden t/m 17 jaar sportverenigingen	4.151	4.098	4.028	3.943

Bron: Jaarprogramma's welzijn, gemeente Heerenveen

Geconcludeerd moet worden dat, ondanks de groei van het aantal jeugdige inwoners in onze gemeente, er een stagnatie en zelfs een lichte teruggang is van het aantal jeugdleden van sportverenigingen.

2.2 Ontwikkelingen in sportgedrag en -behoefte

In paragraaf 2.1 is een beeld geschetst van de toekomstige bevolkingsontwikkeling van Heerenveen. Daarmee krijgen we een indicatie van het aantal sporters in de toekomst. Naast demografische factoren zijn ook andere trends van invloed op het sportgedrag en de behoefte aan sportactiviteiten. We benoemen de belangrijkste trends. Deze trends worden landelijk gesignaleerd. Waar de trends door provinciaal of lokaal onderzoek worden bevestigd is dat eveneens vermeld (niet altijd is lokaal/provinciaal onderzoek beschikbaar).

Meer concurrentie vrijetijdsbesteding en behoefte aan kwaliteit

Het aanbod aan vormen van vrijetijdsbesteding is het laatste decennium fors gegroeid. De sport heeft meer concurrentie gekregen. Ook binnen de sport zijn de mogelijkheden toegenomen. De keuzevrijheid ligt in het tijdstip, de duur van de activiteit, de prijs en het groepsverband. Die keuzevrijheid staat op gespannen voet met een vast trainings- en competitieschema, zoals kenmerkend is voor de georganiseerde sport - vooral bij de teamsporten. De clubbinding is vaak niet sterk genoeg om de leden vast te houden. Er is een toenemende behoefte aan kwaliteit en

⁶ De meeste sportverenigingen met jeugd maken gebruik van de gemeentelijke jeugdledensubsidie. De cijfers van alle grote verenigingen zijn hierin vertegenwoordigd. Dit geeft dus een goede indicatie van de jeugdledenontwikkeling.

nieuwe ervaringen, bijvoorbeeld in de sportschool waar hometrainers zijn geplaatst voor een scherm, waarin een wedstrijd wordt nagebootst inclusief toename van de weerstand bij beklimmingsen. Men spreekt in dat opzicht ook van een sensorische vrijetijdscultuur (beleven en ervaren van sensaties). Verenigingen – ook in Heerenveen – hebben te maken met deze (geleidelijke) veranderingen in sportbehoefte en sportgedrag.

Outdoor-sporten

In het verlengende van de vorige opmerking (sensorische vrijetijdscultuur), valt ook op dat bepaalde outdoor-sporten aan populariteit winnen. Mountainbiken is daarvan een sprekend voorbeeld, maar dat geldt ook voor skaten en skeeleren, beachvolleybal of klimmen (ook met kunstmatige klimwanden of klimobjecten). Naast deze sporten met een wat hoger actie- of sensatiegehalte, blijven buitensporten als lopen, fietsen en natuurlijk de watersporten populair.

Vasthouden oudere jeugd in vereniging moeilijk

De groep jongeren in de leeftijd 13 tot 19 jaar is moeilijk vast te houden voor de sportvereniging. Jongeren in deze "uitvalleeftijd" hebben bijvoorbeeld de vrijdagavond of zaterdag nodig voor bijbaantjes. Sport komt dan vaak op de tweede plaats. Ook uit de verenigingsmonitor 2003 van Sport Fryslân blijkt dat terugloop van het aantal (jeugd)leden door verenigingen als belangrijk knelpunt wordt gezien. De redenen voor uitval van de Friese jongeren bevestigen het landelijke beeld (zappedrag, bijbaantjes). Uit de aanvragen voor de jeugdledensubsidie van de gemeente Heerenveen tekent zich ook een daling af van het aantal jeugdleden.

Ouderen vitaler

De sportdeelname onder ouderen neemt toe. Ouderen zijn vitaler dan pakweg 30 jaar geleden. De vergrijzing en de trend dat ouderen meer sporten betekent niet automatisch een ledenwinst voor verenigingen. Ouderen sporten ook regelmatig in ongebonden verband (fietsen, wandelen, hardlopen, zwemmen). Verenigingen hebben moeite om ouderen te werven en aan zich te binden.

Problemen bij sportverenigingen

De sportvereniging staat onder druk. De verenigingsmonitor van NOC*NSF geeft aan dat acht op de tien verenigingen landelijk te maken heeft met knelpunten. De vier meest genoemde zorgen zijn: ledenontwikkeling, voldoende kwantitatief en kwalitatief bestuurlijk en sporttechnisch kader en overige vrijwilligers, financiële knelpunten en accommodatieproblemen. Medio 2004 is de Friese verenigingsmonitor 2003 gepubliceerd. Deze monitor is in opdracht van Sport Fryslân uitgevoerd. In de monitor zijn de verenigingen gevraagd naar de grootste knelpunten. De top vijf ziet er als volgt uit.

Tabel 2.3 Knelpunten sportverenigingen (bron: Verenigingsmonitor Fryslân 2003)

Knelpunt	Percentage Friesland	Percentage landelijk
Kadertekort	36%	35%
Terugloop leden	27%	25%
Financiën	15%	13%
Accommodatie ⁷	12%	15%
Overige problemen	9%	12%

Schaalvergroting verenigingen

Landelijk is sprake van een trend naar schaalvergroting bij verenigingen. Naast een toenemend tekort aan vrijwillig kader is de druk van wet- en regelgeving voor verenigingen groter geworden. Verenigingen die zelf een accommodatie beheren, krijgen te maken met Legionella-bestrijding en richtlijnen voor sociale hygiëne. Het werkgeverschap van betaalde krachten (trainers) vraagt om specifieke financiële, fiscale en arbeidsrechtelijke kennis.

Trend naar individualisering

⁷ Accommodatieproblematiek kan betrekking hebben op zowel de (onderhouds)staat van de accommodatie als op het onvoldoende beschikbaar zijn van velden of zaalruimte. Het Friese beeld wijkt niet (significant) af van het landelijke beeld.

NOC*NSF houdt jaarlijks de ledenontwikkeling bij van de aangesloten bonden. De teamsporten staan alle onder druk (afname) uitgezonderd hockey, dat te maken heeft met een sterke groei. Dat bijna alle teamsporten onder druk staan heeft te maken met de eerder genoemde behoefte om zelf de eigen tijd in te delen.

Tabel 2.4 Ledengroei sportbonden

Sportbond	Ledengroei 2002-2003
Nederlandse Golf Federatie	40.000
Koninklijke Nederlandse Hockey Bond	15.000
Nederlandse Darts Federatie	8.800
Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond	8.500
Nederlandse Rolschaats, Bandy en Skeeler Federatie	8.000
Watersportverbond	6.800

Behoefte aan een veilige en gezellige verenigingsomgeving

In tabel 2.4 is hockey de enige sport die in teamverband gespeeld wordt; de overige sporten kunnen alle op individueel niveau worden beoefend. Sporten zoals golf, tennis en watersport kunnen ook op latere leeftijd beoefend worden en dus de groeiende groep ouderen aanspreken. Skeeleren en skaten zijn sporten die zowel bij jeugd als volwassenen populair zijn. De toename van hockey kan verklaard worden uit de verandering van het imago van deze tak van sport en de behoefte bij ouders aan een veilige en gezellige verenigingsomgeving. Hockey wordt niet meer gezien als "elitair", en wordt steeds vaker het alternatief voor de voetbalvereniging. Ook in de hockeysport wordt ingespeeld op ouderen als nieuwe ledengroep via het aanbieden van "trimhockey".

Relatie gezondheid-sport

De relatie tussen sport en gezondheid wordt steeds sterker. Landelijk kampt bijna een op de zes kinderen met overgewicht. Het aantal te dikke kinderen neemt jaarlijks toe met ongeveer 1% (GGD). Ook obesitas (ernstig overgewicht) neemt toe. Van alle Nederlanders lijdt 44% aan overgewicht en 10% is zwaarlijvig. Overgewicht vergroot de kans op een aantal ernstige gezondheidsproblemen zoals hoge bloeddruk, hart- en vaatziekten, diabetes type II, gewrichtsklachten en psychische problemen (gepest worden, depressie, daling zelfrespect). In 2003 heeft GGD Fryslân bijna 6.000 kinderen uit groep 7 van het basisonderwijs onderzocht. In Heerenveen heeft 15% van de kinderen uit groep 7 overgewicht, 31% heeft onvoldoende lichaamsbeweging en 37% heeft een ongezond eetgedrag. De situatie in Heerenveen zit een fractie boven het Friese gemiddelde (13% overgewicht, 29% onvoldoende beweging en 36%).

Stimulans vanuit overheid

De rijksoverheid en NOC*NSF voeren sinds enkele jaren een actief beleid om voldoende beweging te stimuleren, bijvoorbeeld via de nota Sport, Bewegen en Gezondheid, de Nederlandse Norm Gezond Bewegen en de recente FLASH-campagne⁸. Ook de stimuleringsregeling breedtesportimpuls en de regeling Buurt-Onderwijs-Sport getuigen van meer aandacht vanuit de rijksoverheid voor breedtesport.

In 1999 is door het ministerie van VWS de breedtesportimpuls in het leven geroepen. Deze regeling heeft tot doel het sportaanbod versterken waarbij de waarde van sport beter wordt benut door andere beleidsvelden. De gemeente Heerenveen ontvangt in dit kader, samen met drie buurgemeenten, een subsidie voor de uitvoering van het Impuls-project. De looptijd van Impuls is van 2002 tot en met 2007 met een mogelijkheid projecten af te ronden in 2008. Impuls oriënteert zich op de mogelijkheden van deze optie gebruik te maken. Voor de financiering van deze mogelijke doorlooptijd wordt zorggedragen binnen de huidige Impuls-

⁸ Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft vanuit de Nota Sport, Bewegen en Gezondheid het initiatief genomen een campagne te ontwikkelen ter verbetering van de gezondheidssituatie: de FLASH! campagne. FLASH! is een afkorting voor Fietsen, Lopen, Actiementen, Sporten en Huishoudelijk werk. De campagne benadrukt daarmee dat simpele (alledaagse) bewegingsvormen al goed zijn voor een betere gezondheid (bij beweging volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen).

budgetten (door de aanloop is de eerste projectjaren niet het volledig beschikbare budget aangewend).

Sinds kort is een nieuwe landelijke regeling van kracht: de BOS-impuls. Deze Tijdelijke stimuleringsregeling buurt, onderwijs en sport (BOS-impuls) is erop gericht gemeenten te ondersteunen bij hun aanpak van achterstanden van jeugdigen van 4 tot 19 jaar. Deze achterstanden kunnen zich voordoen op het gebied van gezondheid, welzijn, onderwijs, opvoeding, sport of bewegen. Dit uit zich in ongezond leefgedrag, overgewicht, bewegingsarmoede, rondhangen uit verveling, psychosociale problemen, gebrek aan sociale vaardigheden, schooluitval en (kleine) criminaliteit. Naast het verminderen van deze achterstanden is de BOS-impuls erop gericht de door de buurtbewoners ervaren overlast veroorzaakt door jeugdigen te bestrijden. Een BOS-project moet passen in het lokale beleid voor welzijn, gezondheid, onderwijs, jeugd, ruimtelijke ordening en sport. Samenwerking van diverse lokale partners is van groot belang. De gemeente voert de regie bij het project. De rijksbijdrage aan een project bedraagt 50% van de projectkosten; een project loopt minimaal twee jaar en maximaal vier jaar. Een BOS-project dient van start te gaan in de jaren 2005, 2006 of 2007.

Autonome verwachting sportdeelname

De rijksoverheid en NOC*NSF zijn ambitieus wat betreft de toekomstige sportdeelname. In het recente beleidsplan van NOC*NSF is het doel geformuleerd om van vier miljoen naar vijf miljoen georganiseerde sporters te groeien. Zonder extra inzet van zeer omvangrijke middelen lijkt die ambitie zeer moeilijk realiseerbaar. Het SCP is zeer voorzichtig in het afgeven van een prognose over de toekomstige sportdeelname. Wat betreft de groep ouderen ziet het SCP potentieel als het gaat om een stijging van de sportdeelname. In het licht van de vergrijzing en van de ontwikkelingen in de actieve sportbeoefening, lijkt een scenario van stabiliteit of zelfs krimp bij vooral de verenigingssport realistischer dan een van groei.⁹

Sport en technologie

Ook in de sport staat technologie niet stil. Modernisering en automatisering hebben invloed op de manier waarop mensen sporten en bewegen. We noemden al de visuele hulpmiddelen die gebruikt worden om mensen een beleving te laten ondergaan. Maar ook inmiddels hele "normale" technologische ontwikkelingen hebben hun impact op de sport. Heeft bijvoorbeeld door het gebruik van internet het vertrouwde clubblad van de vereniging zijn langste tijd gehad? Ook de introductie van kunstgras is een belangrijke ontwikkeling in het sportaanbod en de voorzieningen die nodig zijn om te sporten. In hockey, korfbal, tennis en voetbal neemt de aanleg van kunstgrasvelden toe.

De sporttechnische grenzen aan bespeling zijn vrijwel verdwenen, alleen de organisatorische capaciteit (dus de piekmomenten tijdens competitiedagen) bepaalt de grenzen.

Multifunctioneel gebruik accommodaties

Een belangrijke voorwaarde voor succesvolle sportstimulering is de aanwezigheid van goede sportvoorzieningen. Ook de afstand tot en bereikbaarheid van sportaccommodaties is van belang. Ruimte voor sport staat echter nogal eens ter discussie. Hoewel er geen aantoonbare algemene trend is van verplaatsing van accommodaties naar de rand van een gemeente, is in een aanzienlijk aantal gemeenten weldegelijk sprake van verschuiving van sportvoorzieningen. Sportaccommodaties op "dure" grond leggen het nogal eens af tegen woningbouw of bedrijfsvestiging. Bij de aanleg van nieuwe sportvoorzieningen wordt de multifunctionaliteit hiervan steeds belangrijker. Clustering van sociaal-culturele en sportfuncties levert soms verrassende en vernieuwende combinaties op. Vooral in plattelandsgemeenten met meer kernen kan de realisatie van een multifunctionele accommodatie het behoud van een dorps huis, gymzaal of bibliotheek betekenen.

Samenvattend beeld trends

Landelijk staat sport zeer in de belangstelling. Aan ambities geen gebrek. De toekomstige sportdeelname is moeilijk te becijferen. Het meest realistisch lijkt een tamelijk stabiele ontwikkeling van de vraag of een lichte groei. Onder ouderen lijkt groei mogelijk, maar die groei zal niet automatisch bij de georganiseerde sport terecht komen. De georganiseerde sport heeft het

---

⁹ Het gaat dus om een landelijke verwachting en een verwachting bij autonoom beleid, dus zonder beleidsinterventies.

sowieso moeilijk om haar marktaandeel te behouden. Mensen sporten steeds meer ongebonden of anders georganiseerd.

Veel van de landelijke trends gelden ook voor Heerenveen. De georganiseerde sport kent veel problemen vooral op het gebied van het werven en behouden van leden en vrijwillig kader. Verontrustend is dat het aantal jeugdleden onder Heerenveense verenigingen de laatste jaren stagneert en lijkt af te nemen. Ook de gezondheidsproblemen die landelijk gelden, doen zich in Heerenveen voor. In Heerenveen heeft 15% van de kinderen uit groep 7 overgewicht, 31% heeft onvoldoende lichaamsbeweging en 37% heeft een ongezond eetgedrag.

We verwachten dat de toekomstige vraag naar sportvoorzieningen licht zal toenemen, vooral door de autonome bevolkingsontwikkeling (nieuwbouw in Skoatterwâld).

3. SPORTBELEID GEMEENTE HEERENVEEN

3.1 Missie en doelstellingen

In de Toekomstvisie is verwoord hoe onze gemeente er in 2025 uitziet, ook op sportief gebied:

wie aan Heerenveen denkt, denkt aan de gelijknamige voetbalclub en aan het schaatsstadion. Inderdaad: Heerenveen heeft een sportief imago. En heeft dat uitgebuit. Net als cultuur, wordt sport volop ingezet als maatschappelijk bindmiddel. De gemeente stimuleert nog steeds de topsport, maar heeft de afgelopen jaren het accent langzaam maar zeker verlegd in de richting van de amateursport en de sportieve recreatie. De topsport heeft een hechte relatie met de amateursport en de recreatie. Net zo hecht is de sport verbonden met andere voorzieningen, zoals onderwijs, zorg en toerisme en recreatie (bron: Toekomstvisie Heerenveen).

Dit toekomstbeeld is ambitieus, maar zeker haalbaar. Onze missie luidt:

de gemeente Heerenveen stimuleert een gezonde leefstijl en een algemeen welbevinden van haar inwoners, van jong tot oud. Sporten en bewegen nemen hierbij een belangrijke plaats in. Wij creëren daarom randvoorwaarden waardoor inwoners en bezoekers van onze gemeente zo optimaal mogelijk kunnen genieten van actieve en passieve sportbeleving van zowel breedtesport als topsport. Wij hebben aandacht voor groepen in de samenleving waarbij vanwege levensfase of specifieke omstandigheid extra inzet of ondersteuning wenselijk is.

Wij willen deze missie verwezenlijken door:

- het actief stimuleren van deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten door inwoners van Heerenveen (zie voor uitwerking hoofdstuk 4);
- het scheppen van voorwaarden voor sterke en financieel gezonde sport-verenigingen (zie voor uitwerking hoofdstuk 5);
- het inzetten van sport ter promotie van onze gemeente (zie voor uitwerking hoofdstuk 6);
- het zorgdragen voor een gevarieerd aanbod van kwalitatief goede en veilige sportvoorzieningen (zie voor uitwerking hoofdstuk 7 en 8);
- het optimaliseren van de bezetting en het gebruik van gemeentelijke sport-accommodaties (zie voor uitwerking hoofdstuk 7 en 8);
- het creëren van een goede balans en wederzijdse versterking van breedte- en topsport (impliciet uitgewerkt in hoofdstuk 4-9).

Waarom een prominente rol voor de georganiseerde sport?

In het sportbeleid van de gemeente neemt de georganiseerde sport (de verenigingssport) een belangrijke plaats in. Dat verdient enige toelichting. In het vorige hoofdstuk zijn trends beschreven. Uit die trends blijkt dat verenigingen in het algemeen te maken hebben met knelpunten (o.a. tekort aan vrijwilligers, vasthouden jeugd moeilijker), dat de groep ouderen in de gemeente het sterkste gaat groeien en dat verenigingen de ouderen moeilijk weten te boeien en binden; ouderen sporten vaker buiten verenigingen om. Waarom dan toch een prominente rol voor de georganiseerde sport? Daarvoor zijn verschillende redenen.

Betekenis sociale cohesie

Verenigingen spelen een belangrijke rol binnen onze gemeenschap. Het is een plaats waar mensen elkaar treffen, waar vriendschappen ontstaan en waar aandacht is voor elkaar (zie ook paragraaf 3.2 waarin de relatie is gelegd naar het lokaal sociaal beleid van de gemeente).

Economische waarde vrijwilligers

Landelijk zijn de laatste jaren onder invloed van de breedtesportimpuls veel sportconsulenten en bewegingsconsulenten aangesteld die sportprogramma's opzetten en/of begeleiden. Een prima ontwikkeling. Het is goed te realiseren dat binnen verenigingen heel veel vrijwilligers actief zijn, die een grote economische waarde vertegenwoordigen. Het vrijwilligerswerk in de Heerenveense sportverenigingen vertegenwoordigt een waarde van ruim € 8 miljoen euro¹⁰ (jaarlijkse vervangingskosten als betaalde krachten dat zouden moeten overnemen). Afkalking van de georganiseerde sport, betekent ook een verlies van vrijwilligers(kapitaal). De gemeente wil verenigingen helpen om zich aan te passen aan veranderende marktomstandigheden. Dus inspelen op bijvoorbeeld een teruglopend aantal vrijwilligers en inspelen op binden en boeien van jeugd en ouderen.

Gebruik van sportaccommodaties en de wisselwerking naar sportdeelname

Verenigingen zijn de belangrijkste gebruikersgroep van de gemeentelijke sportaccommodaties. De accommodaties die de gemeente exploiteert worden tegen een sterk gesubsidieerd tarief verhuurd. Dat is overigens een landelijk beeld. Voor de gemeente is het van belang dat voorzieningen die met gemeenschapsgeld worden aangeboden, zo goed mogelijk worden gebruikt. Dat kan het beste via sterke en financieel gezonde verenigingen.

Vanwege de betekenis van de sociale cohesie, de economische waarde van vrijwilligers en de mogelijkheden om accommodaties goed te gebruiken, geven we als gemeente prioriteit aan de georganiseerde sport boven ongebonden sporten.

3.2 Sport in “teamverband”

Gemeentelijk sportbeleid staat niet op zichzelf. Het thema sport en bewegen heeft veel raakvlakken met andere sectoren en kan een belangrijke rol spelen in diverse maatschappelijke processen. Ook vanuit de rijksoverheid is dit belang benadrukt onder andere via de breedtesportimpuls en de zeer recent gepubliceerde Buurt-Onderwijs-Sport-regeling (BOS). Sport is niet (alleen) een doel op zich, maar kan een bijdrage leveren aan sociale integratie, zelfontplooiing en verbetering van lichamelijke conditie.

De gemeente Heerenveen onderkent dit belang en ziet sport en bewegen dan ook als belangrijke pijler van lokaal sociaal beleid. Lokaal sociaal beleid is het ontwikkelen, instandhouden, waarborgen en versterken van een sociale infrastructuur die is gericht op het bevorderen van leefbaarheid, participatie en zelfredzaamheid. Sociale infrastructuur is het geheel van voorzieningen en betrekkingen dat het mogelijk maakt dat mensen in redelijkheid in sociale verbanden kunnen leven en participeren¹¹.

De twee speerpunten van het lokaal sociaal beleid van Heerenveen zijn:

- versterking van de sociale infrastructuur;
- versterking van de samenhang tussen fysieke, economische en sociale infrastructuur.

Vertaald naar de sport in onze gemeente betekent dit dat zowel voor de “harde” infrastructuur, de accommodaties, als de “zachte” infrastructuur, de sportaanbieders en

---

¹⁰ Heerenveen telt 3.135 vrijwilligers die actief zijn binnen sportverenigingen (berekend o.b.v. landelijke kengetallen). Over het aantal uur dat vrijwilligers per week actief zijn verschillen de bronnen van 3 tot 5 uur. Wij hanteren 3 uur als (veilige) ondergrens en gaan er van uit dat een vrijwilliger 35 weken in een jaar actief is (NOC*NSF rekent met 40 weken). Uitgaande van € 25 per uur (de loonkosten van sportconsulenten en bewegingsconsulenten liggen daarboven) levert dat een bedrag op van € 8,2 miljoen.

¹¹ Startnotitie “Lokaal sociaal beleid in de gemeente Heerenveen”, vastgesteld door de gemeenteraad op 7 juni 2004.

-activiteiten, een modern en samenhangend sportbeleid noodzakelijk is. Sportbeleid, waarin de aandacht voor en relatie met andere sectoren vanzelfsprekend is en waarmee een stap wordt gezet om partners in andere beleidsterreinen “sportinclusief” te laten denken en werken. In dit beleidsplan wordt dan ook veelvuldig verwezen naar de samenhang tussen sport en bewegen en:

- (gezondheids)zorg;
- welzijn;
- sociale zaken;
- onderwijs;
- ruimtelijke ordening;
- ouderenbeleid;
- wijkbeheer.

Sport speelt in dit opzicht dan ook in teamverband!

3.3 De rol van de lokale overheid

Regie en coördinatie

Op het speelveld van sport en bewegen zijn veel partners actief. Wij zien het als onze verantwoordelijkheid een regierol te vervullen als het gaat om afstemming, aansturing en besluitvorming over ontwikkelingen die de sport in Heerenveen aangaan. Hierbij kan worden gedacht aan de uitwerking van sport binnen de brede school, structurele verenigingsondersteuning of een lokaal project in het kader van de BOS-impuls¹².

Stimulering sport en bewegen

Wij streven naar een blijvende hoge sportdeelname van inwoners van Heerenveen. Hiertoe is een goede “zachte” en “harde” sportinfrastructuur noodzakelijk: voldoende en veilige accommodaties, sterke sportaanbieders en ondersteuningsmogelijkheden die aansluiten op de vraag.

---

¹² Zie ook hoofdstuk 4 “Stimuleren sport en bewegen”.

Wij stimuleren en ondersteunen de organisatie van sportactiviteiten en -evenementen. Ook dragen wij zorg voor actuele informatie en voorlichting over sport en bewegingsmogelijkheden in onze gemeente.

Realisatie en exploitatie accommodaties

Het realiseren en exploiteren van *nieuwe* sportaccommodaties ligt in eerste instantie bij het particuliere initiatief. De "markt" is leidend. De gemeente kan besluiten zelf tot realisatie over te gaan op basis van:

- behoefte;
- doelgroep;
- de omvang van investerings- en exploitatiekosten;
- (gebrek aan) initiatief van marktpartijen.

Bij *bestaande* accommodaties (waar de gemeente financieel verantwoordelijk is of bijdraagt), streven we naar een goed gebruik (een goed maatschappelijk rendement).

Onderzoek en innovatie

Onder de onderzoeksrol valt in eerste instantie een goede evaluatie van eigen beleidsuitvoering. Immers, meten is weten. Het verzamelen van goede managementinformatie en kengetallen is noodzakelijk voor bestuurlijke besluitvorming en bijstelling van beleid. Resultaten en effecten zullen steeds afgezet moeten worden ten opzichte van ingezette middelen en het doorlopen proces. Ook het (laten) doen van onderzoek naar ontwikkelingen in de lokale sport behoort tot onze taken. Hierbij kan worden gedacht aan mogelijkheden van het gebruik van kunstgras en de kwaliteit en veiligheid van sportvoorzieningen.

4. STIMULEREN SPORT EN BEWEGEN

4.1 Inleiding

In de achterliggende beleidsperiode heeft het onderwerp sportstimulering een beperkte rol gespeeld in het gemeentelijke sportbeleid. In de komende jaren zullen wij hierin dan ook een inhaalslag maken. Het optimaal benutten van de positieve invloed die sport heeft op vele maatschappelijke processen, vraagt om meer dan alleen instandhouding van goede sportaccommodaties. In het sportstimuleringsbeleid van Heerenveen staat het thema gezondheid centraal. Steeds meer jongeren -ook Heerenveense jongeren- leiden aan overgewicht, hebben onvoldoende lichaamsbeweging en kennen een ongezond eetpatroon (zie hoofdstuk 2). Dit aantal zal in de toekomst toenemen en wij vinden dit een zeer zorgwekkende trend.

Daarnaast biedt de komst van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) kansen om duidelijk richting te geven aan concrete invulling van sportstimuleringsconcepten. Sport verbreedert en is bij uitstek een middel om “meedoen” in de samenleving te bevorderen. Daarnaast omvat sport een aantal (impliciete) waarden die mede bepalend zijn voor het “meedoen” in de samenleving, waaraan wij hechten, zoals *fair play*, *respect* voor elkaar, *sportiviteit* en *integratie*. Op dit moment is de beleidsontwikkeling in het kader van de Wmo in volle gang. Wij zullen bij de concrete invulling van het Wmo-beleid nadrukkelijk de relatie met de Heerenveense (breedte)sport benutten, waarbij sport als belangrijk middel tot participeren wordt benoemd.

Succesvolle sportstimulering kan alleen als er duidelijke keuzes worden gemaakt, heldere doelstellingen worden geformuleerd en middelen gericht worden ingezet. Met het Impuls-project in onze gemeente is op een aantal fronten een goede start gemaakt. De uitdaging voor de komende jaren is nu “doorpakken” naar structureel beleid en komen tot een samenhangende en stimulerende aanpak waarin zoveel mogelijk inwoners van Heerenveen worden gestimuleerd om te sporten en bewegen en wel op de volgende wijze:

- sportverenigingen zien we als de belangrijkste partij voor stimuleren van sport en bewegen (zie paragraaf 4.2);
- we willen extra aandacht besteden aan jeugd. Dat kan binnen sportverenigingen (paragraaf 4.3), via extra stimulering van bewegingsonderwijs (paragraaf 4.4) en door middel van stimulering van sport bij brede scholen, naschoolse opvang of sportactiviteiten in de wijk (paragraaf 4.5);
- naast jeugd zijn door toenemende vergrijzing ouderen eveneens een aandachtsgroep (paragraaf 4.6);
- mensen met een handicap en mensen die van een sociaal minimum moeten rondkomen hebben doorgaans een achterstand in sportdeelname en willen we extra ondersteunen (paragraaf 4.7 en 4.8).

4.2 Sportvereniging is basis voor het Heerenveense sportaanbod

De grootste sportaanbieder in Heerenveen is de georganiseerde sport: de verenigingen. De gemeente Heerenveen onderkent het belang van vitale sportverenigingen en hun sportaanbod voor mensen van diverse leeftijden en achtergronden. In 2001 werd met een grote groep sportverenigingen gediscussieerd over het toekomstige sportbeleid van onze gemeente. De volgende vier scenario's werden voorgelegd.

- Scenario 1: Heerenveen stayert. Voortgaan in het kielzog van het tot nu toe gevoerde beleid en profiteren van reeds ingezette versnellingen, zoals de breedtesportimpuls.
- Scenario 2: Heerenveen presteert. De nadruk ligt op organisaties en sporters die in de top van de nationale en internationale sportwereld vertoeven.
- Scenario 3: Heerenveen United. De basis voor sportbeoefening ligt bij de verenigingen. Daar gaat dan ook de meeste aandacht naar uit, daar gaat het meeste initiatief van uit.
- Scenario 4: Heerenveen thuiswedstrijd. Sport is een maatschappelijk fenomeen en moet vooral uitgaan van en plaatsvinden in de buurten, wijken en dorpen.

De voorkeur is uitgesproken voor het scenario “Heerenveen United” waarin de verenigingen de spil vormen van het sportaanbod.¹³ Aan dit scenario wordt in het Heerenveense sportbeleid voor de komende jaren invulling gegeven.

¹³ Heerenveens sportbeleid: kwaliteit op kop!, Marktplan Adviesgroep, augustus 2001.

De Heerenveense sportverenigingen hebben in totaal ongeveer 12.000 leden. Voor de continuïteit en de omvang van het sportaanbod in onze gemeente zijn gezonde sportverenigingen van groot belang. In hoofdstuk 5 gaan we uitgebreid in op het vitaliseren van verenigingen in onze gemeente. Natuurlijk zijn er naast de verenigingssport diverse andere vormen van sport- en bewegingsactiviteiten zoals sportscholen, sportbuurtwerk en naschoolse sport, maar sportbuurtwerk en naschoolse sport zullen nooit een vervanging van alle verenigingsactiviteiten kunnen bieden. De gemeente Heerenveen ondersteunt bepaalde vormen van “anders georganiseerde” sport, omdat dit een verbreding van het sportaanbod in onze gemeente is. Het gaat dan vooral om sportactiviteiten voor ouderen en projecten rond wijkscholen/brede scholen (zie ook paragraaf 4.5 en 4.6).

Dat het belang van sport voor gezondheid door Heerenveense verenigingen serieus genomen wordt, blijkt onder andere uit participatie in het landelijke project Gezonde Sportvereniging. NOC*NSF stimuleert sportverenigingen om te komen tot een structureel gezondheidsbeleid. In dit kader is in het seizoen 2003/2004 een proefproject in Friesland gestart. Als verenigingen aan de gestelde criteria voldoen, mogen zij het vignet Gezonde Sportvereniging voeren. Korfbalvereniging Wordt Kwiek heeft, als vijfde sportclub in Nederland, in de zomer van 2004 dit vignet ontvangen. WIK-FCT heeft in december 2004 dit vignet ontvangen. Wij juichen de initiatieven van Wordt Kwiek en WIK-FCT van harte toe en hopen dat meer verenigingen in onze gemeente hun voorbeeld zullen volgen.

4.3 Jeugd in de sportvereniging

De sportdeelname van jonge jeugd is hoog. Ongeveer 85% van de kinderen in de basisschoolleeftijd is lid van een sportvereniging. De grootste groep “uitvallers” ligt tussen de 14 en 17 jaar. Het blijkt dat het vaak moeilijk is om kinderen die niet (meer) sportief actief zijn, (weer) binnen de vereniging te halen. Uit landelijk onderzoek blijkt dat in sportkennismakingsprojecten, waarbij kinderen in contact worden gebracht met verenigingen, vooral de toch al actieve kinderen participeren. De effecten op de groep kinderen die niet voldoende sportief actief is, zijn beperkt. Het is dus vooral zaak om jeugd voor de vereniging te behouden en vaak is het vasthouden van deze groep leden niet eenvoudig.

De uitdaging is om voor jongeren te komen tot:

- een aantrekkelijk (sport)aanbod;
- betrokkenheid bij de organisatie van verenigingsactiviteiten;
- nevenactiviteiten.

Om jeugd een actieve rol te geven in de sport, is de landelijke campagne WhoZnext bedacht¹⁴. Ook in het lokale Impuls-project is jeugdsportparticipatie volgens dit concept opgezet. In Heerenveen is op het CIOS van het Friesland College een WhoZnext-team actief. Dit team (als uitvloeisel van derdejaars stage) stimuleert de oprichting van WhoZnext-teams in de provincie. In Heerenveen zijn verschillende teams opgericht (bijvoorbeeld bij CSC'45).

De gemeente Heerenveen wil bij jeugdsportstimulering gezamenlijk optrekken met de verenigingen en activiteiten voor jeugd ondersteunen. Tot nu toe kent de gemeente Heerenveen een jeugdledensubsidie. Jaarlijks kunnen sportverenigingen een beroep doen op deze subsidie op basis van het aantal jeugdleden. Er is echter geen verplichting om deze subsidie te besteden aan activiteiten voor de jeugd. Vaak vloeien deze middelen in de algemene exploitatie van de vereniging. De gemeente Heerenveen wil op basis van duidelijke keuzes in haar sportbeleid, komen tot gerichte (financiële) ondersteuning van bij voorkeur structurele jeugdactiviteiten bij verenigingen. De huidige subsidieverordening wordt hierop dan ook aangepast (*actiepunt 1*¹⁵). Dit houdt in dat sportverenigingen een financiële bijdrage kunnen aanvragen op basis van een specifieke jeugdactiviteit of aanpak in jeugdledenbehoud. Hierbij kan worden gedacht aan:

- verbreding van het sportaanbod voor jeugd;
- het aanstellen van een jeugdsportcoördinator;
- de organisatie van nevenactiviteiten voor jeugd;
- het ontwikkelen van een jeugdsportbeleidsplan;
- het betrekken van jeugdleden bij de organisatie van verenigingsactiviteiten (bijvoorbeeld via WhoZnext) of het instellen van een jeugdbestuur.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Aan de hand van (korte) beschrijving van de activiteit zal de subsidieaanvraag worden beoordeeld. Gezien de bedragen die nu omgaan in de huidige subsidieregeling (variërend van €50 tot € 1200 per vereniging, afhankelijk van het aantal jeugdleden) willen we een eenvoudige procedure ontwikkelen. Het is niet de bedoeling dat verenigingen "dikke" plannen moeten maken voor een paar honderd euro subsidie.

Een belangrijke factor in het vasthouden van jongeren binnen verenigingen is een goede trainer. Deskundig sporttechnisch kader kan jeugd enthousiast maken en houden voor hun sport. De gemeente Heerenveen wil verenigingen financieel ondersteunen bij het aantrekken van gekwalificeerd kader. De bestaande STK-subsidie blijft dan ook de komende jaren bestaan (*actiepunt 2*).

4.4 Bewegingsonderwijs basisscholen

Op veel basisscholen in Nederland zijn in de afgelopen jaren de vakleerkrachten voor lichamelijke opvoeding verdwenen. Dit heeft in veel gevallen geleid tot een verlaging van het aanbod en achteruitgang van de kwaliteit van de gymlessen. Via het Impuls-project is in Heerenveen een start gemaakt met kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs op basisscholen. Twee bewegingsconsulenten bezoeken, coachen en adviseren de groepsleerkrachten bij de lessen lichamelijke opvoeding. De consulenten werken aan de hand van vijf producten: het werkplan bewegingsonderwijs, de les, kennisvergroting, sportactiviteiten en sportmateriaal. In 2003 zijn op 13 basisscholen ondersteuningstrajecten opgezet. Deze scholen hebben een of meer producten afgenomen. Vijf Heerenveense basisscholen hebben in 2003 een werkplan voor verbetering van het bewegingsonderwijs opgesteld. Daarnaast is in 2004 op initiatief van de bewegingsconsulenten (en verenigingsondersteuners) voor de eerste keer een "snuffelweek" georganiseerd. In deze week, waarin sportverenigingen, scholen en gemeente hebben samengewerkt, hebben leerlingen van basisscholen en het speciaal onderwijs kennisgemaakt met diverse sportverenigingen en hun activiteiten. Naar aanleiding van de positieve reacties en deelname

---

¹⁴ WhoZnext is een campagne die ervoor zorgt dat jongeren hun stem laten horen als het gaat om sport. Van een sportpleintje in de buurt of een feestavond op de sportclub tot een excursie tijdens de gymles. Als onderdeel van de campagne worden in Nederland zogenaamde whoZnext-teams opgericht. Dit zijn groepjes jongeren die van alles en nog wat organiseren op sportgebied.

¹⁵ Concrete actiepunten worden in de tekst voor de duidelijkheid gemarkeerd. Hoofdstuk 9 geeft een samenvatting van de actiepunten.

aan deze pilot, zal ook in 2005 een snuffelweek worden georganiseerd. Onze ambitie is om dit tot een jaarlijks terugkerend evenement te maken (*actiepunt 3*) en te bekijken hoe we de .

De bewegingsconsulenten verzorgen zelf niet de lessen aan de leerlingen; de groepsleerkrachten blijven verantwoordelijk voor de invulling. Wij zijn van mening dat deze huidige aanpak vrij kwetsbaar is. Het heeft zeker een meerwaarde voor de kwaliteit van het bewegingsonderwijs, maar de opgave voor de toekomst is om hieraan een verdere structurele invulling te geven. Hiervoor is draagvlak bij en betrokkenheid van de basisscholen de belangrijkste succesfactor. Wij willen daarom samen met de basisscholen, die zich willen profileren als "sportieve school", komen tot een plan, waarbij bijvoorbeeld ook CIOS Heerenveen een rol kan hebben. Momenteel heeft Heerenveen de beschikking over een bewegingsconsulent voor 15 uur per week. Deze formatie willen we na het Impuls-project uitbreiden tot een formatie van 24 uur per week (*actiepunt 4*), omdat de bestaande uitvoeringscapaciteit (te) beperkt is. Meer aandacht voor sport in en rond de school (gezien de toename van overgewicht bij kinderen) vraagt continu aandacht en landelijk blijkt dat scholen moeite hebben om allerlei nieuwe taken of ambities binnen de bestaande formatie op te vangen. In die zin is een (beperkte) uitbreiding van de capaciteit wenselijk. Bovendien is de bewegingsconsulent breder inzetbaar -en dus niet alleen voor schoolsport. We willen de bewegingsconsulent ook gebruiken om verenigingen meer toegankelijk te maken voor ouderen (sportaanbod, werving, opvang binnen de vereniging, zie ook paragraaf 4.6).

4.5 Sport in de wijk en op de brede school

De komende jaren zal in Heerenveen de ontwikkeling van het "brede school-concept" veel aandacht krijgen. De filosofie achter de brede school is het creëren van een netwerk in een wijk of dorp, waarin samenhang en samenwerking tussen onderwijs, welzijn, sport, cultuur en kinderopvang tot uitdrukking komen. Een brede school kan onder één dak, in een multifunctioneel gebouw, worden gehuisvest, maar dit is niet noodzakelijk.

De gemeente heeft in de ontwikkeling van brede (wijk)scholen de regie en stimuleert en enthousiasmeert samenwerking tussen betrokken organisaties en individuen. Het thema sport en bewegen neemt een belangrijke plaats in, vanwege het bevorderen van een gezonde en actieve vrijetijdsbesteding van kinderen (via naschoolse opvang en kennismaking met verenigingen) en het vergroten van leefbaarheid in de wijk.

Voor De Greiden is recent een wijkontwikkelingsplan opgesteld. Dit plan bevat een visie over de toekomst en het eigen gezicht van de wijk en het aanbod van voorzieningen in de komende vijftien jaar. Er is onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een brede school in De Greiden, waarbij de netwerkgedachte en een gevarieerd activiteitenaanbod voor kinderen belangrijke elementen zijn.

Bij de gymnastiekvereniging WIK-FTC is sinds 2002 een professionele verenigingsmanager aangesteld. Deze werkt inmiddels ook voor de korfbalvereniging Blauw Wit, de atletiekvereniging AV'55 en de voetbalvereniging Heerenveense Boys. De gemeente wil zich inzetten om de verenigingsmanager ook te betrekken bij activiteiten in De Greiden (project sport en spel als naschoolse activiteit). De aanpak in De Greiden sluit aan op de doelstellingen van de nieuwe BOS-impuls van het ministerie van VWS. De gemeente oriënteert zich op de mogelijkheid om van deze subsidieregeling gebruik te maken (*actiepunt 5*). Daarvoor worden onder meer gesprekken gevoerd met mogelijke betrokken partijen. Gezien de ervaringen met CIOS-stagiaires in De Greiden, wil de gemeente het CIOS bij verdere uitvoering van wijk sportactiviteiten betrekken.

4.6 Sport en bewegen in het middelbaar onderwijs

Tijdens gevoerde gesprekken met een afvaardiging van het middelbaar onderwijs in Heerenveen (de OSG Sevenwolden, het Friesland College, het CIOS en de SBO) is naar voren gekomen dat de relatie tussen sport en leerlingen vanuit het middelbaar onderwijs (de leeftijdscategorie 12-17 jaar) tot dusverre niet deel heeft uitgemaakt van gemeentelijk sport(stimulerings)beleid. Dit in tegenstelling tot sportieve initiatieven gericht op leerlingen uit het basisonderwijs (zoals de jaarlijkse Sportsnuffelweek en de inzet van bewegingsconsulenten).

Gezien het belang van sport en bewegen voor kinderen in de leeftijdscategorie 12-17 jaar (veelal is dit de leeftijd waarop kinderen afhaken bij georganiseerde sportverenigingen) en de toenemende bewegingsarmoede in deze leeftijdscategorie zullen wij, in gezamenlijkheid met het middelbaar onderwijs in Heerenveen, onderzoeken op welke wijze wij voor elkaar van betekenis kunnen zijn, om bovengenoemde problematiek aan te pakken (*actiepunt 6*). De scholengemeenschappen hebben ons tijdens de gevoerde gesprekken te kennen gegeven 'sport en bewegen' als belangrijk thema te beschouwen binnen de (lokale) samenleving en ook binnen het onderwijs. Onze gezamenlijke taak wordt dan ook win-win situaties in kaart te brengen en ten nutte te maken.

In de gesprekken met het middelbaar onderwijs wordt een aantal suggesties aangedragen die in de nabije toekomst verder kunnen worden uitgewerkt. Zo wordt vanuit het CIOS opgemerkt dat het middelbaar onderwijs in Heerenveen wellicht gezamenlijk invulling kan geven aan het principe van de LOOT-school, ofwel "sportieve scholen", waar nadrukkelijk aandacht bestaat voor de relatie onderwijs en (top)sport. Binnen het in toenemende mate praktijkgestuurde onderwijs in Heerenveen wint sport als studierichting steeds meer terrein. Dit biedt legio mogelijkheden:

- Studenten kunnen (bestaande) initiatieven in de BOS-driehoek ondersteunen;
- Studenten kunnen (helpen) sportevenementen organiseren;
- Studenten kunnen de lasten van lokale sportverenigingen verlichten. Hierbij kan worden gedacht aan:
  - het verzorgen van trainingen (indien de vereniging een tekort aan kader heeft);
  - het organiseren van toernooien en alles dat daarbij komt kijken;
  - administratieve zaken verzorgen voor verenigingen;
  - etc.

De meerwaarde van deze initiatieven is ook nog eens dat het veelal zowel vóór als dóór de jeugd is. Op deze wijze kan worden getracht leerlingen uit het middelbaar onderwijs meer 'in beweging te krijgen'. Wij kunnen ten behoeve van deze initiatieven de rol van makelaar vervullen, door verschillende partijen bij elkaar te brengen, met name waar deze initiatieven ten goede komen aan de doelstellingen zoals genoemd in dit Sportbeleidsplan.

4.7 Sport en bewegen voor ouderen

Zoals uit de bevolkingsprognose blijkt, neemt de groep ouderen in onze gemeente de komende jaren fors toe: een toename in 2020 met 5.500 personen. De doelstellingen in het ouderenbeleid van de gemeente Heerenveen hebben betrekking op het bevorderen van maatschappelijke participatie, voorkomen van sociaal isolement, verbeteren van leefbaarheid en bevorderen van het langer zelfstandig wonen¹⁶. Sport en bewegen behoren tot de activiteiten waardoor deze doelstellingen verwezenlijkt kunnen worden. De wensen en mogelijkheden van de "moderne" ouderen zijn echter niet meer vergelijkbaar van de ouderen van een aantal jaren geleden. Er is behoefte aan meer diversiteit in aanbod. Meer dan voorheen zullen senioren langer sportief actief blijven. Misschien niet allemaal in competitieverband, maar wel in takken van sport die op latere leeftijd beoefend kunnen worden, zoals zwemmen, golf, fitness, tennis en trimhockey. Daarnaast zullen ook meer individuele activiteiten zoals wandelen, joggen en fietsen plaatsvinden.

Uit de thans beschikbare gegevens is het niet mogelijk om tot een valide berekening te komen van het aantal sportief actieve ouderen in onze gemeente.¹⁷

Van activiteiten die door Caleidoscoop worden georganiseerd en/of begeleid, is bekend dat op dit moment ongeveer (maximaal) 530 ouderen actief zijn¹⁸. Echter, van het aantal actieve spor-

¹⁶ Zilveren stroom, het ouderenbeleid in Heerenveen, mei 2001.

¹⁷ De gemeente is voornemens een sportdeelnameonderzoek uit te laten voeren. Een dergelijk onderzoek laat wel zien hoe het gesteld is met de sportdeelname per bevolkingsgroep.

¹⁸ In Heerenveen zijn in de periode 2000-2002 twee GALM-projecten uitgevoerd. De resultaten waren positief. Op dit moment bestaan in Heerenveen twee zelfstandige GALM-groepen van in totaal 30 personen. Deze groepen zijn "self-supporting" en worden begeleid door Stichting Caleidoscoop. Caleidoscoop organiseert ook fysio-fitness Sport Fit 50+ en Meer Bewegen voor Ouderen. MBvO heeft 200 tot 300 deelnemers en vindt vooral plaats in zorg- en wijkcentra. Oud-CIOS-docenten zijn betrokken bij de activiteiten zoals koersbal en volksdansen.

ters met een verenigingslidmaatschap en de ouderen die op individueel niveau sporten en bewegen is voor Heerenveen geen goede inschatting te maken.

Uit landelijk onderzoek is echter bekend dat ongeveer 55% van de ouderen niet voldoende actief is (gemeten volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen). Het aantal inwoners van 50 jaar en ouder in Heerenveen is ongeveer 15.000. De groep ouderen die niet voldoende actief is, is dan 8.250 mensen. Deze groep zal, gezien het groeiende aantal ouderen, groter worden. De gemeente Heerenveen wil daarom een extra impuls geven aan bewegingsactiviteiten voor ouderen door op de volgende aspecten in te zetten (*actiepunt 7*):

- het stimuleren en ondersteunen van sportverenigingen om tot een beter aanbod voor ouderen te komen;
- het stimuleren van deelname aan specifieke ouderenactiviteiten, onder andere van Caleidoscoop;
- zorgdragen voor beschikbaarheid van accommodaties voor de organisatie van ouderenactiviteiten;
- het leggen van dwarsverbanden tussen bewegen, cultuur en natuur, met activiteiten zoals het bezichtigen van en wandelen door de natuur;
- het aantrekkelijk maken en houden van de openbare ruimte voor bewegings-activiteiten zoals fietsen, wandelen en joggen.

Vanzelfsprekend hebben bovenstaande doelstellingen alleen kans van slagen door betrokkenheid en inzet van partners in het veld. De gemeente Heerenveen zal het initiatief nemen om samen met sportverenigingen en ouderen- en welzijnsorganisaties te komen tot een actieplan, met als doel verenigingen te helpen om senioren te werven en te behouden.

4.8 Aangepast sporten/sporten met een beperking

Het landelijke beleid voor sport voor mensen met een beperking laat zich verwoorden als “aansluiting en integratie in het reguliere sportaanbod waar dit mogelijk is; een aangepast aanbod als dit wenselijk of noodzakelijk is”. De gemeente Heerenveen sluit zich bij deze aanpak aan en vervult hierin een actieve en ondersteunende rol.

Daarom ondersteunen wij voetbalvereniging Heerenveense Boys in haar activiteiten voor het G-team en de stichting Samen Onderweg.

Een deelproject van Impuls is het vergroten van de bekendheid en de mogelijkheden van aangepast sporten in onze gemeente. In 2003 heeft een inventariserend onderzoek plaatsgevonden, op basis waarvan een actieplan is opgesteld. Dit actieplan is in uitvoering genomen. In de periode tot en met 2007 zal volgens het actieplan worden gewerkt. In 2006 zullen de resultaten van het deelproject worden geëvalueerd en zal besluitvorming plaatsvinden over continuering van activiteiten na afloop van het Impuls-project (*actiepunt 8*).

4.9 Sociale minima

Omdat wij vinden dat ook voor kinderen van mensen met een inkomen op minimumniveau deelname aan sport- en bewegingsactiviteiten mogelijk moet zijn, kent Heerenveen een declaratiefonds. Via dit fonds kunnen kinderen (tot en met 18 jaar waarvan de ouders niet meer verdienen dan 110% van de geldende bijstandsnorm), in aanmerking komen voor een vergoeding (tot een maximum van € 200,- per kind per kalenderjaar) voor deelname aan activiteiten op maatschappelijk, sportief en recreatief gebied. De Dienst Publiekszaken en Veiligheid van de gemeente voert de regeling uit (*actiepunt 9*).

Aan Sport Fit 50+ doen 150 tot 200 mensen mee. In Sport Fit 50+ kunnen mensen overdag in hun eigen tempo meedoen aan activiteiten. Sport Fit 50+ wordt door mensen gebruikt om (weer) in conditie te komen en mogelijk weer aan te haken bij sportverenigingen. Dit project wordt ondersteund door de gemeente met behulp van middelen uit het Impuls-project. De gemeentelijke bijdrage aan Sport Fit 50+ geldt vooralsnog voor de duur van het Impuls-project.

5. VERENIGINGSONDERSTEUNING

5.1 Inleiding

De gemeente Heerenveen onderkent de rol van sportverenigingen bij het streven naar een gezonde leefstijl en welbevinden van inwoners. De gemeente wil hun functioneren daarom ondersteunen. De uitgangspunten die wij hierbij hanteren, zijn:

- sportverenigingen zijn zelf verantwoordelijk voor alle aspecten van het eigen functioneren, zoals bestuurlijke organisatie, sporttechnisch beleid, werven van vrijwilligers, financiën en (indien van toepassing) beheer en onderhoud van accommodatie. Verenigingen volgen hierin zoveel mogelijk een vastgesteld eigen beleid;
- samenwerking tussen (en eventueel fusie van) sportverenigingen wordt gestimuleerd en ondersteund;
- verenigingsondersteuning wordt pragmatisch ingestoken. In deze verenigingsondersteuning werken wij nauw samen met Sport Fryslân;
- door middel van een gericht gemeentelijk subsidie- en tarievenbeleid worden sportverenigingen ondersteund en gestimuleerd in de organisatie van activiteiten.

“Verenigingsondersteuning op maat” is een deelproject van het Impuls-project dat Heerenveen, samen met de gemeenten Sneek, Skarsterlân en Lemsterland, sinds 2002 uitvoert. De doelstelling is om een meer vraaggerichte en op maat gesneden ondersteuning van sportverenigingen te realiseren, zodat deze in bestuurlijk en technisch opzicht beter in staat zijn een passend aanbod in de regio te blijven leveren. Uit een evaluatieonderzoek naar het Impuls-project bleek dat verenigingen tevreden zijn over de contacten met de ondersteuners. Een aantal punten zal duidelijker moeten worden ingevuld, zoals de mogelijkheid om langere ondersteuningstrajecten aan te bieden, een nadere taakomschrijving van de ondersteuners en de communicatie tussen betrokken organisaties.

In het lopende Impuls-project zijn voor de vier gemeenten twee parttime ondersteuners aangesteld. Voor Heerenveen is in theorie een capaciteit beschikbaar van 10 uur per week.

5.2 Verenigingsondersteuner Heerenveen

Het project is een goede start geweest voor verenigingsondersteuning in Heerenveen. Maar in de komende jaren zal dit nu moeten worden “doorgepakt”. De gemeente Heerenveen maakt verenigingsondersteuning daarom tot een structureel onderdeel van haar sportbeleid.

Dit krijgt vorm door de aanstelling van een verenigingsondersteuner, zodat ook na afloop van het Impuls-project ondersteuning van Heerenveense verenigingen gewaarborgd blijft.

Het heeft echter onze voorkeur om ook andere organisaties, zoals Sport Fryslân hierbij te betrekken. Het aanstellen van een ondersteuner binnen de gemeentelijke organisatie zou een nieuwe, solitaire functie betekenen. Ons inziens is dit een te smalle basis. Het organisatorisch onderbrengen bij Sport Fryslân kan een optie zijn, waardoor gebruik kan worden gemaakt van kennis en ervaringen van collega's en bredere basis is voor feedback en aansturing. Om de verenigingen daadkrachtiger te ondersteunen stellen we voor de formatie voor verenigingsondersteuning uit te breiden van 10 uur per week naar 20 uur per week (*actiepunt 10*). Daardoor wordt het mogelijk verenigingen langer en actiever te ondersteunen, hetgeen meer effecten oplevert dan het organiseren korte begeleiding en thema-avonden.

Uitgangspunt bij verenigingsondersteuning is dat sportverenigingen zelf (aantoonbaar) willen investeren in verbetering van hun organisatie. Uit onderzoek naar de effecten van verenigingsondersteuning bleek dat de aandacht en prioriteit, die verenigingen zelf geven aan ondersteuningstrajecten, doorslaggevend is voor succes¹⁹.

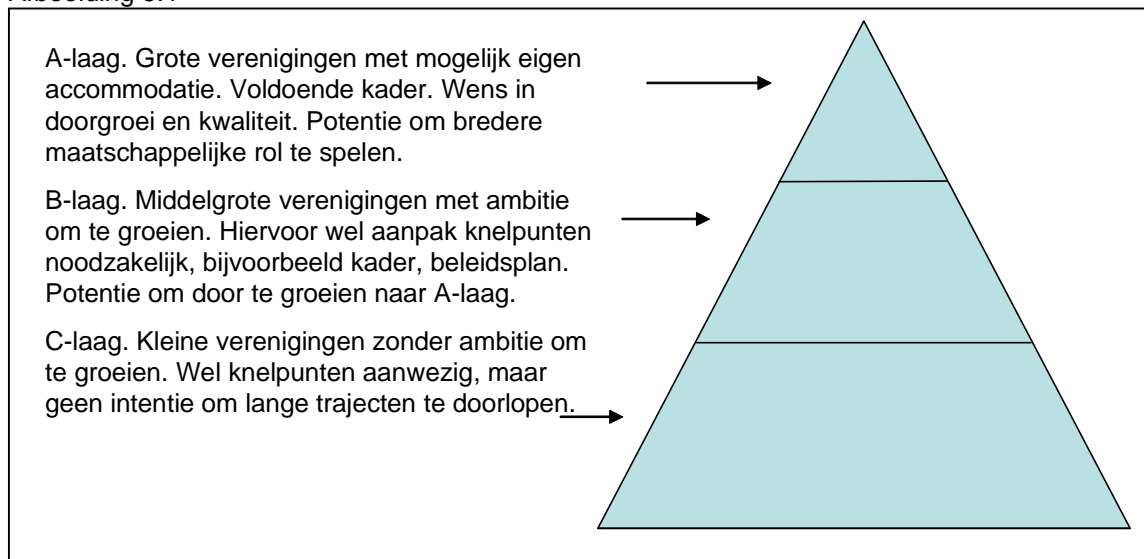
Wij benadrukken de eigen verantwoordelijkheid van de clubs. Verenigingsondersteuning is alleen effectief als het om maatwerk gaat. Dit houdt in dat meer begeleiding of advisering van (clusters van) verenigingen in langere trajecten wenselijk is.

De gemeente kiest er voor om verenigingen te helpen via verenigingsondersteuning en niet om de middelen rechtstreeks aan de verenigingen te geven. Met verenigingsondersteuning kan de gemeente actief sturing geven. Bovendien is de waarde van verenigingsondersteuning dat een buitenstaander oplossingsmogelijkheden aandraagt en het proces naar verbeteringen begeleidt. Diverse thema's zijn in het vorige hoofdstuk al benoemd, namelijk versterking van het jeugdbeleid (paragraaf 4.3) en meer aandacht voor ouderen in verenigingen (paragraaf 4.6). Verder is het ontwikkelen van (meerjaren) verenigingsbeleid een aandachtspunt.

5.3 Differentiatie is ondersteuning op maat

Effectieve ondersteuning is gebaseerd op een goede intake, een juiste analyse van de hulpvraag en de ambitie van een vereniging. We hanteren hierbij het volgende model:

Afbeelding 5.1

Wij benadrukken dat dit model een hulpmiddel is. Het kan worden gehanteerd in het bepalen van prioriteiten en het inzichtelijk maken van verenigingsproblematiek.

¹⁹ Effecten van verenigingsondersteuning. Marktplan Adviesgroep 2004.

Toelichting op de “typen” sportverenigingen in het model²⁰

De “A-laag” verenigingen zijn grote verenigingen, met doorgaans veel jeugd. Er zijn veel mensen actief als vrijwilliger. De verenigingen hebben hun beleid vastgelegd in een plan. De ambitie van deze verenigingen is om door te groeien in kwantiteit en kwaliteit, bijvoorbeeld op het gebied van topsport of professionalisering. De verenigingen hebben de potentie om een bredere maatschappelijke functie te vervullen bijvoorbeeld bij de brede school-ontwikkeling, projecten voor aangepast sporten of ouderensport. Deze verenigingen zijn te typeren als “koplopers” binnen de georganiseerde sport.

“B-laag” verenigingen zijn middelgrote verenigingen, waarbij knelpunten het functioneren van de vereniging belemmeren. Een aantal basale randvoorwaarden moet (opnieuw) worden ingevuld. Vaak ontbreekt een actueel beleidsplan, leveren administratie en contributie-inning problemen op of ontbreekt het aan voldoende kader om verenigingsactiviteiten te organiseren. Er is op een aantal punten sprake van een structureel probleem. De “B-laag” verenigingen hebben wel de potentie en ambitie om de problemen aan te pakken en een aanzienlijke verbetering door te voeren met behulp van ondersteuning.

De “C-laag” verenigingen in het model zijn kleine verenigingen, die geen ambitie hebben om (fors) te groeien. Dit betekent overigens niet dat deze groep geen maatschappelijke functie hebben, echter het bereik hiervan is, door het kleine ledental, beperkt. Vaak hebben zij geen eigen accommodatie. Er is meestal geen sprake van een beleidsplan. De organisatie van activiteiten wordt gedaan door een kleine groep vrijwilligers. Bij deze verenigingen zijn wel knelpunten die direct betrekking hebben op de randvoorwaarden voor sportbeoefening (bijvoorbeeld beschikbaarheid accommodatie, voldoende trainers, scheidsrechter, juryleden of begeleiding van jeugd).

De prioriteit bij verenigingsondersteuning ligt bij vereniging die behoren tot de “B-laag”. Verenigingen uit de A- en de C-laag kunnen wel ondersteuning krijgen maar de prioriteit ligt in principe bij de B-laag, omdat de koplopers (A-laag) hun organisatie meestal behoorlijk op orde hebben en verenigingen uit de C-laag doorgaans hun werkwijze niet willen veranderen. Bij verenigingen uit de B-laag is de potentie om verbeteringen door te voeren het grootst.

Overigens zullen, bij afronding van het breedtesportproject Impuls in 2007, de tot dan bereikte resultaten worden geëvalueerd, waarna wij met een verdere, en concretere verfijning komen van deze werkwijze. De indeling dient niet te zeer zwart-wit te worden beschouwd.

---

²⁰ De belangrijkste indelingscriteria zijn dus verenigingsomvang (klein/groot), vitaliteit (wel of geen problemen met financiën, accommodaties, bestuurlijke organisatie, vrijwilligers) en ambitie (wel of niet bereid tot veranderen). Het model is niet bedoeld om verenigingen langs een meetlat te leggen, maar bedoeld om richter en effectiever capaciteit voor verenigingsondersteuning in te zetten.

5.4 Succesfactoren bij verenigingsondersteuning

Het succes van ondersteuning is van diverse factoren afhankelijk. Soms zijn deze niet of nauwelijks te beïnvloeden door bestuurders of ondersteuners. Toch kan het succes door de volgende aandachtspunten/randvoorwaarden positief worden beïnvloed:

- voldoende draagvlak binnen de vereniging, bij voorbeeld door bespreking in algemene ledenvergadering of in commissieverband;
- de omvang van de afvaardiging van de vereniging, die actief bij een ondersteuningstraject is betrokken. Eén of twee mensen binnen een club is een te smalle basis. Als deze personen wegvallen, verdwijnt de kennis uit de vereniging. Een grotere groep betrokkenen voorkomt dat enkelingen zich een roepende in de woestijn voelen;
- tips of adviezen moeten voor verenigingen praktisch toepasbaar zijn en snel tot zichtbaar resultaat leiden;
- contacten met verenigingen die een vergelijkbaar traject hebben doorlopen of oplossingen hebben voor vergelijkbare problematiek.

5.5 Sportnetwerk Heerenveen

Vanwege het belang van de georganiseerde sport willen we contact houden met de verenigingen en andere sportaanbieders zoals bijvoorbeeld sportscholen. In 2003 is de gemeente begonnen met een sportplatform. Een bijeenkomst waar gemeente, verenigingen en andere sportaanbieders met elkaar overleggen over de sport in Heerenveen. Een dergelijk platform is nu tweemaal georganiseerd en we willen dit overleg graag structureel maken, tenminste eenmaal per jaar en indien nodig twee maal per jaar (*actiepunt 11*). Een sportplatform is niet alleen bedoeld voor overleg met de gemeente, we willen daarmee ook de contacten versterken tussen verenigingen onderling. Ideeën en oplossingen bij de ene verenigingen, kunnen immers ook interessant zijn voor andere verenigingen.

Om een gericht gemeentelijk sportbeleid te kunnen voeren (en mogelijk bijstellen), is actuele informatie uit het veld van groot belang. Deze informatie hoeft niet te worden verkregen via uitgebreid onderzoek, maar kan aan de hand van een korte vragenlijst worden verzameld. Zo'n korte, terugkerende peiling onder verenigingen zou een opmaat kunnen zijn voor een sportdebat. Uitgangspunt is dat het verenigingen niet veel tijd kost om de korte vragenlijst in te vullen. De vragen kunnen betrekking hebben op bijvoorbeeld:

- ledenaantal (uitgesplitst naar jeugd en senioren);
- aanwezigheid van een (deel)beleidsplan;
- tevredenheid over verenigingsondersteuning;
- daadwerkelijke veranderingen (effecten) binnen de vereniging na een ondersteuningstraject;

De voordelen van deze vorm van gegevensverzameling zijn:

- periodiek te herhalen en hierdoor actueel;
- niet arbeidsintensief voor vereniging;
- geen langdurig en kostbaar onderzoek noodzakelijk.

6. TOPSPORT

6.1 Inleiding

Topsport is belangrijk voor Heerenveen. Het draagt bij aan nationale en internationale bekendheid en promotie van onze gemeente. Noodzaak is een hechte band tussen breedtesport en topsport. Sterke en brede breedtesportverenigingen vormen de basis voor topsport. Topsport is uit te splitsen in drie onderdelen:

- topsportbeoefening en talentontwikkeling;
- topsportaccommodaties;
- topsportevenementen.

Het hebben van succes en het winnen van wedstrijden door topsporters is vanzelfsprekend een individuele of teamprestatie. De persoonlijke kracht of het talent is bepalend. Maar succesvolle topsportbeoefening is niet meer mogelijk zonder een goede invulling van noodzakelijke randvoorwaarden. Begeleiding op sporttechnisch, medisch en maatschappelijk terrein is onontbeerlijk.

De gemeente Heerenveen wil een bijdrage leveren in de (lokale) randvoorwaarden voor topsport, zowel in organisatorische als facilitaire zin. Dit gaat altijd in overleg en in samenwerking met partners: (top)sportverenigingen, sportbonden, topsportondersteunende organisaties, onderwijsinstellingen en evenementenorganisatoren.

6.2 Topsport Steunpunt Heerenveen

Sinds februari 2001 is in onze gemeente een dependance van het Olympisch Steunpunt Noord-Nederland (tegenwoordig Topsport Steunpunt Noord Nederland – TSNN –) ingericht. Het steunpunt, dat in Heerenveen is ondergebracht bij het Friesland College, is onderdeel van het Olympisch Netwerk van NOC*NSF. Het TSNN begeleidt, adviseert en ondersteunt topsporters, topsporttalenten en topsportverenigingen. Advisering van topsporters en topsporttalenten gebeurt op vele terreinen: medisch, financieel, onderwijs en media. Ook draagt TSNN bij aan kennisoverdracht op het gebied van topsport via de organisatie van onder andere trainingen, voorlichtingsbijeenkomsten en coach-clinics. De gemeente Heerenveen ondersteunt TSNN via een financiële bijdrage, die in het kader van het Impuls-project beschikbaar is gesteld. De gemeentelijke subsidie loopt vooralsnog door tot en met 2005. De gemeente zou het steunpunt willen continueren na 2005, maar dat hangt ook af van andere partijen. Begin 2006 zal besluitvorming plaatsvinden over mogelijke continuering van een gemeentelijke bijdrage (*actiepunt 12*).

6.3 Topsportaccommodaties

Heerenveen heeft enkele prominente topsportvoorzieningen die regelmatig nationaal en internationaal in de spotlights staan: Thialf en het Abe Lenstra stadion. De ijshockeyhal (de kleine hal) van Thialf is in 2004 door de KNSB aangewezen als zogenoemde A-accommodatie voor shorttrack.

De gemeente erkent het belang van de topsportvoorzieningen voor Heerenveen. Echter, bij de afweging of de gemeente participeert bij de realisatie van of aanpassing van voorzieningen voor topsport zijn de volgende criteria en uitgangspunten leidend:

- de gemeente neemt geen initiatief om te komen tot topsportaccommodaties;
- de (gegarandeerde) inbreng van derden, zoals de vereniging, bonden en sponsors;
- het gebruik van een accommodatie voor breedtesport;
- de promotionele waarde van de accommodatie voor Heerenveen.

In Sportstad Heerenveen zullen voorzieningen worden gerealiseerd die geschikt zijn voor topsport, onder andere een B-turnaccommodatie en twee sporthallen die de mogelijkheid bieden om grote evenementen te huisvesten (*actiepunt 13*). In hoofdstuk 8 wordt verder ingegaan op Sportstad Heerenveen.

6.4 Topsporevenementen en sportgala

Onze rol bij sportevenementen is faciliterend. Het initiatief voor de organisatie ligt bij een vereniging/stichting, sportbond of particuliere ondernemer. De gemeente kan besluiten een eenmalige financiële bijdrage te leveren aan een evenement (*actiepunt 14*). Dat is onder meer afhankelijk van de beschikbaarheid van middelen in “bufferpot” en de mate waarin het evenement past volgens de richtlijnen (spelregels) gebruik bufferpot- en projectensubsidies

Elk jaar huldigt de gemeente de Nationale Kampioenen van de gemeente Heerenveen (individueel en teams; in totaal steeds rond de 70 personen). Dit “evenementje” is de laatste jaren uitgebouwd tot een “sportgala”, waarin onder anderen de verkiezing plaatsvindt van bijvoorbeeld de sportvereniging, de sportvrijwilliger, het sporttalent, de sportman, de sportvrouw, et cetera van het jaar, waarvoor verenigingen voordrachten kunnen doen.

Dit leidt tot een opzet met meer uitstraling (showachtige elementen, sportdemonstraties), maar uiteraard passend bij de schaal van Heerenveen (*actiepunt 15*).

6.5 Sport en economie

De naamsbekendheid en profilering van Heerenveen hangt in belangrijke mate samen met sport. De verrichtingen van de SC Heerenveen en de schaatsevenementen in Thialf zijn de dragers van dat imago.

Het binnenhalen van commerciële sportevenementen en sport- en leisure-gerelateerde bedrijvigheid draagt bij aan de bekrachtiging en mogelijke versterking van het Sportstad-imago. Tevens draagt dit bij aan de versterking van de economische structuur van de gemeente. Immers, bedrijven zoeken bewust naar gemeenten met een goed vestigingsklimaat. Vandaar het belang van bijvoorbeeld kwalitatief goede sportvoorzieningen. In dit kader bezien wij sport dan ook als een belangrijke vestigingsfactor. Door functievermenging (bijvoorbeeld sport, ontspanning, detailhandel) ontstaan aantrekkelijke voorzieningsstructuren waar de moderne consument gebruik van maakt. De gemeente kan in dit verband een stimulerende en regisserende rol vervullen, onder andere door de inbreng van haar eigen infrastructuur (sportaccommodaties, onderwijsvoorzieningen e.d.), door hierop in te spelen in bestemmingsplannen en door mogelijke subsidiëringen. In dit kader zoeken wij in toenemende mate naar zogenaamde PPS-constructies (publiek-private-samenwerking).

De relatie tussen sport en economie werkt echter twee kanten op. Naast het hanteren van (het imago van de Heerenveense) sport als vestigingsplaatsfactor en dus als schepper van werkgelegenheid hebben werknemers aan de andere kant de sport ook nodig om gezond te blijven (en om te kunnen blijven werken en participeren in de samenleving). Het economische belang van sport bestaat er dus ook uit dat wij "sport" als voorwaarde zien voor gezonde, productieve werknemers.

In de onlangs door de raad vastgestelde Sociaal-economische beleidsvisie wordt deze relatie tussen sport en economie eveneens aangeduid en vertaald in een aantal projecten.

7. BUITENSPORTACCOMMODATIES

7.1 Kwaliteit buitensportaccommodaties

Medio 2001 is, in opdracht van de gemeente, door Oranjewoud een onderzoek uitgevoerd naar de staat en onderhoudssituatie van de sportvelden in Heerenveen. Daaruit bleek dat de gras-sportvelden in het algemeen een matige tot redelijke kwaliteit hebben. Veel velden hebben vanwege de veroudering te kampen met een kwalitatief slechte grasmat (vet, onvlak, et cetera) en een matige tot slechte waterdoorlatendheid. De beschikbare budgetten voor de jaarlijkse kosten van het dagelijks onderhoud zijn ontoereikend om genoemde omissies weg te werken. Het vraagt steeds meer inspanningen om het huidige onderhoudsniveau te kunnen blijven handhaven. De kwaliteit kan ook niet verder omlaag. Onze prioriteiten liggen op dit moment al zoveel mogelijk bij onderhoudswerkzaamheden "binnen de lijnen". Om de huidige gebruiksin-tensiteit van de sportvelden te kunnen blijven waarborgen is de komende jaren een kwaliteits-impuls nodig. Per sportpark en per veld is een analyse gemaakt van de benodigde werkzaam-heden. Bijlage 2 geeft een overzicht van de gemeentelijke buitensportaccommodaties.

Sportpark Nieuwehorne

Op dit moment wordt gewerkt aan een Ontwikkelingsplan Nieuwehorne 2005-2020. Een onder-deel van dit plan is mogelijke woningbouw op de huidige locatie van het sportcomplex. In dat geval zullen de sportvoorzieningen worden verplaatst. Hierover dient nog nadere besluitvorming plaats te vinden. In afwachting hiervan zullen geen grote investeringen of kostbare renovaties op het sportpark worden verricht. Wel dragen wij zorg voor een goede bespeling van de velden.

Sportpark Mildam

Uit het eerder genoemde overzicht is gebleken dat op sportpark Mildam een tekort aan trai-ningscapaciteit bestaat. De noodzakelijke uitbreiding kan op de huidige locatie niet worden ge-realiseerd, omdat het sportcomplex ingeklemd ligt tussen een woonwijk, lintbebouwing, de school en een perceel bos. Deze problematiek tezamen met een tekort aan een buitenspeelveld voor de school, is aanleiding voor het plan om het huidige voetbaltrainingsveld te vervangen door een goed en multifunctioneel speelveld, waarvan zowel door de scholen als de sportvere-nigingen gebruik kan worden gemaakt. Verwacht wordt dit plan in de loop van dit jaar uit te voe-ren.

Door een goed verlicht verbindingspad tussen de school en de parkeerplaats van het sportcom-plex, zijn tevens betere gebruiksmogelijkheden ontstaan van de kleedruimte van de gymzaal en de sportkantine (gebruik kleedboxen gymzaal voor voetbal en/of korfbal en gebruik kantine door volleybal).

Sportvelden Tjalleberd

De uitbreiding van de woningbouw in het plan De Eide in Tjalleberd de komende zes jaar met ruim 80 woningen leidt ook tot de noodzaak van uitbreiding van de capaciteit van de bestaande sportvelden. Door een kwaliteitsimpuls krijgt het complex een zodanige opwaardering dat daar-mee ook een groeiend ledental voor de toekomst kan worden opgevangen. In de financiering van deze opwaardering is inmiddels voorzien en er wordt naar gestreefd de werkzaamheden in 2006 in uitvoering te nemen.

De planning en de aard van de werkzaamheden op de sportparken is in tabel 7.1 opgenomen (*actiepunt 16*).

Tabel 7.1 Geplande werkzaamheden sportparken

Jaar van uitvoering	Sportpark	Veld	Aard van onderhoud	Geraamde kosten
2006	Buitenbaan (rugby)	Wedstrijd- en trai-ningsveld	Volledige renovatie	€ 60.000
2006	De Knipe, Kinea	Hoofdveld	Volledige renovatie	€ 50.000
2007	VV Nieuweschoot	Trainingsveld	Volledige renovatie	€ 50.000

			(inclusief drainage Toplaag	€ 75.000
2007	Mildam	Hoofdveld korfbal	Hoofdveld korfbal herin- richten tot oefenhoek/pupillenveld	€ 25.000
2007	De Knipe, Read Swart	Hoofdveld	Volledige renovatie (Inclusief leunhek)	€ 50.000 (€ 60.000)
2008	De Knipe, Kinea	Trainingsveld	Volledige renovatie	€ 40.000
2008	Mildam	Hoofdveld voetbal	Hoofdveld voetbal volle- dige renovatie	€ 60.000
2008	Atletiekbaan	Middenterrein	Oppervlakkige renovatie	€ 35.000
2009	Kaatsveld De Heide	Wedstrijdveld	Oppervlakkige renovatie	€ 27.500
2009	De Knipe, Read Swart	Bijveld	Oppervlakkige renovatie (inclusief aan- passing drainage)	€ 45.000
2009	VV Nieuweschoot	Bijveld	Volledige renovatie	€ 50.000

Een voorwaarde voor een goede kwaliteit van de sportvelden in onze gemeente, ook op langere termijn, is een meerjaren-onderhoudsplanung (*actiepunt 17*). Op dit moment ontbreekt zo'n planning binnen de gemeente. In een onderhoudsplanung wordt, naast de reguliere jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden, per voorziening vastgelegd op welke moment groot of renovatief onderhoud noodzakelijk is. Dit onderhoudsplan vormt de basis voor de te reserveren bedragen op de sportbegroting.

In de afweging of tot daadwerkelijke uitbreiding (of inkrimping) van capaciteit moet worden overgegaan, worden in ieder geval de volgende aspecten meegenomen:

- het gebruik van velden in relatie tot NOC*NSF-normen;
- te verwachten groei ledental (door bijvoorbeeld woningbouw);
- ruimtelijke (fysieke) grenzen van het betreffende sportpark;
- eventuele eerder gemaakte afspraken tussen gemeente en vereniging over maximale groei en ledenstop;
- mogelijke overcapaciteit bij andere verenigingen of op andere accommodaties;
- het deel van het investeringsbedrag dat de vereniging zelf bijdraagt;
- beschikbare financiële middelen op de gemeentebegroting.

Atletiekbaan op sportcomplex De Greiden

7.2 Overdracht van exploitatie van voorzieningen aan verenigingen

In veel gemeenten in Nederland worden buitensportaccommodaties, geheel of gedeeltelijk, in eigendom, beheer en/of onderhoud overgedragen aan sportverenigingen. Ook in Heerenveen is al een aantal jaren dit beleid van kracht.

Al langere tijd geldt in de gemeente Heerenveen dat de sportverenigingen op en langs de velden zelf zorgen voor onder andere het bijmaaien onder reclameborden, het schoonhouden van beplantingen en terreinen, het verrichten van klein onderhoud aan hekwerken, afrasteringen, ballenvangers, et cetera inclusief de vervanging en aanschaf van doelnetten, eenvoudig herstelwerk en schoonhouden van straatwerk, het molvrij houden, het speelklaar maken van de velden inclusief belijnen, het wegwerken van bespelingschade en in de was- en kleedkamers zorgen de vereniging zelf voor het onderhoud van sanitaire voorzieningen, het verhelpen van eenvoudige verstoppingen, het verzorgen van het binnenschilderwerk, het vervangen van kapotte gloeilampen en tl.-buizen en het schoonhouden van de was- en kleedruimten. In 1996 is bovendien een aantal voorlopige uitgangspunten geformuleerd om de overdracht van exploitatie van buitensportcomplexen aan vaste gebruikers over te dragen. De uitgangspunten waren:

- de overdracht voor beide partijen levert een win-win-situatie op;
- de vereniging is zoveel mogelijk baas in "eigen huis";
- de vereniging loopt niet al te veel risico;
- er dienen voldoende waarborgen te zijn voor kwaliteitsbehoud en -bewaking;
- er is overdracht van het beheer en de exploitatie van accommodaties, het eigendom van grond en opstallen blijft bij de gemeente;
- per situatie en complex worden uitgangspunten geconcretiseerd en/of aangevuld. De gemeenteraad neemt het uiteindelijke besluit over de voorwaarden van overdracht.

De looptijd van een exploitatieovereenkomst is ongeveer 15 jaar. Inmiddels is exploitatie van de onderstaande complexen overgedragen aan sportverenigingen.

Tabel 7.2 Overdracht exploitatie aan verenigingen/stichting

Sportcomplex	Sportvereniging	Onderdelen die zijn overgedragen	Contractperiode overdracht
Jubbega	VV Jubbega	Voetbalvelden Was-/kleedruimten	1-1-1997 tot 1-1-2012
Jubbega	KV Wordt Kwiek	Korfbalvelden Was-/kleedruimten	1-7-1998 tot 1-1-2014
De Akkers	VV Heerenveense Boys	Voetbalvelden Was-/kleedruimten	1-10-1997 tot 1-8-2012
Skoatterwâld	SC Heerenveen	voetbalvelden	1-1-1997 tot 1-8-2011
Skoatterwâld	VV Heerenveen	Was-/kleedruimten	1-9-1996 tot 1-8-2011
De Knipe	VV Read Swart	Was-/kleedruimten en het onderhoud buiten de lijnen	1-1-2004 tot 1-1-2024
Zwembad Jubbega	Stichting Us Swimbad	openluchtzwembad	1-1-2001 tot 1-1-2011

De instandhouding en een optimaal gebruik van sportaccommodaties staan voor ons centraal. Bij een mogelijke overdracht aan een vereniging wordt dan ook bezien welke voor- en nadelen en risico's hieraan verbonden zijn. Hoewel garanties op lange termijn vrijwel nooit te geven zijn, zal een aantal randvoorwaarden moeten zijn ingevuld voordat tot overdracht wordt overgegaan. Als hulpmiddel bij het vaststellen van deze randvoorwaarden is een checklist ontwikkeld. Deze checklist is opgenomen als bijlage 3.

Op basis van de praktijkervaringen in de afgelopen jaren en de behoefte aan een nadere analyse, zijn de uitgangspunten voor overdracht van beheer en exploitatie aan verenigingen kritisch tegen het licht gehouden. Ook in het kader van een mogelijke overdracht van buitensportvoorzieningen in de toekomst. De hernieuwde uitgangspunten bij overdracht van buitensportaccommodaties zijn als volgt (*actiepunt 18*).

- Overdracht van beheer en exploitatie levert voor beide partijen (gemeente en vereniging) voordeel op (win-win situatie). Er is een financieel voordeel mogelijk voor gemeente en vereniging (door meer zelfwerkzaamheid van leden en een grotere betrokkenheid van leden) en een kwaliteitsvoordeel voor de vereniging (betere velden of accommodatie).
- Het overdragen van buitensportvoorzieningen is maatwerk. Aan de hand van overleg tussen gemeente en vereniging zal worden bepaald tegen welke condities een overdracht kan plaatsvinden. Dit geldt ook voor de looptijd van de overeenkomst.
- De overdracht aan verenigingen kan betrekking hebben op onderdelen of het geheel van de buitensportvoorziening:
  - het beheer, onderhoud en de exploitatie van opstallen;
  - het eigendom van opstallen;
  - het beheer en onderhoud van sportvelden.
- Het eigendom van de ondergrond van de voorzieningen blijft bij de gemeente. Het gebruik hiervan wordt vastgelegd via een overeenkomst voor recht van opstal.
- Er is sprake van borging van kwaliteit en veiligheid van de accommodatie. Hiertoe vindt ook een periodieke inspectie van de accommodatie plaats door de gemeente.
- In de voorbereiding op of na de overdracht kan (tijdelijk) verenigingsondersteuning worden ingezet. Overdracht van beheer en exploitatietaken vindt bij voorkeur plaats naar financieel en organisatorisch "gezonde" verenigingen.
- Het gebruik van de overgedragen accommodatie door scholen blijft mogelijk. De vereniging ontvangt hiervoor een vaste vergoeding.

7.3 Outdoor-sporten

In hoofdstuk 2 is er op gewezen dat bepaalde outdoor-sporten aan populariteit winnen. Voorbeelden daarvan zijn mountainbiken, skaten en skeeleren, beachvolleybal of klimmen.

Daarnaast zijn lopen, fietsen en watersporten populair onder inwoners en bezoekers van de gemeente. In 2004 is een ideeënschetsboek gemaakt voor kansrijke outdoor-sporten voor Heerenveen. Door inpassing van voorzieningen voor outdoor-sporten wordt in de eerste plaats voorzien in een behoefte bij sporters. Maar daarnaast kan met behulp van outdoorsporten de ruimtelijke structuur worden versterkt (routes en verbindingen met het buitengebied) en versterkt het ook het imago van Heerenveen als sportstad (outdoor-sporten zijn zichtbaar).

Outdoor-sport maakt onderdeel uit van het opleidingspakket van het Friesland College/CIOS. Onder de nieuwe zuid-tribune van het Abe Lenstra-stadion komt een specifieke ruimte voor outdoor-sporten (boogschieten, etc.) en er komt een klimwand. Studenten van het CIOS zijn in het kader van hun opleiding hiermee actief bezig. Voor het gebied rond Sportstad Heerenveen bieden ontwikkelingen op dit terrein mogelijkheden om verder inhoud te geven aan het thema sport en vrije tijd.

Met het oog op het vorenstaande zal het ideeënschetsboek worden besproken met het Friesland College en Sportstad Heerenveen BV. Daarnaast kan het document als inspiratiebron dienen bij (her)inrichting van de openbare ruimte in de gemeente (*actiepunt 19*). Tevens zullen wij, daar waar gemeentelijke interventie op het terrein van de ongeorganiseerde sport wenselijk is, nader onderzoek verrichten. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het in kaart brengen van wensen en behoeften op het terrein van ongeorganiseerde sport of het bieden van ondersteuning (in stimulerende zin) aan initiatieven gericht op ongebonden sporten.

8. BINNENSPOORTACCOMMODATIES EN ZWEMBADEN

8.1 Inleiding

Bij het ontwikkelen van de sportnota heeft de gemeente gevraagd specifiek de situatie van de gymlokalen te onderzoeken. Tot op heden kende de gemeente Heerenveen geen concrete visie met betrekking tot haar bestand gymlokalen. De negentien gemeentelijke gymlokalen worden jaarlijks circa 20.000 uur verhuurd, trekken grofweg tussen de 150.000 en 250.000 bezoekers en kosten de gemeente bijna een half miljoen euro per jaar.

De volledige analyse en visie is in een separate notitie beschreven "Toekomstvisie gymlokalen Heerenveen". In deze nota volstaan we met een uitgebreide samenvatting.

8.2 Het aanbod aan binnensportaccommodaties

Gymlokalen

Tabel 8.1 geeft een overzicht van de negentien gemeentelijke gymlokalen. Van de negentien gymlokalen voldoen alleen al voor wat betreft de afmetingen elf lokalen niet aan de eisen. Het Heerenveense gymlokalenbestand is conform het landelijke beeld redelijk verouderd: bijna de helft dateert van voor 1970. Het gymlokaal in Bontebok dateert zelfs uit de 20-er jaren.

Tabel 8.1 Aanbod en kenmerken gemeentelijke gymlokalen

Naam gymzaal	Bouwjaar	Afmetingen	Boekwaarde/ kapitaallasten	Opmerkingen
1. De Letterbeam	1951	18 x 10 meter	79.400/7.200	Voldoet niet a.d. eisen
2. De Commenderije	1977	21 x 12 meter	163.500/14.800	
3. Ekke de Haanschool	1977	21 x 12 meter	154.700/13.000	
4. De Kempnaer	1956	21 x 12 meter	31.400/5.900	
5. Van Kleffensschool	1984	21 x 12 meter	265.700/22.200	
6. De Ljepper	1972	21 x 12 meter	102.200/10.000	
7. Van Maasdijkschool	1977	21 x 12 meter	217.200/17.500	
8. De Schoterschans	1967	21 x 10 meter	101.300/12.500	Voldoet niet a.d. eisen
9. De Skans	1965	18 x 9 meter	Onderdeel SO-school	Voldoet niet a.d. eisen
10. De Terp	1981	20 x 10 meter	Onderdeel SO-school	Voldoet niet a.d. eisen
11. Compagnie Heerenveen	1982	20 x 10 meter	Onderdeel SO-school	Voldoet niet a.d. eisen
12. Duisterhoutschool	1970	16 x 8 meter	Onderdeel SO-school	Voldoet niet a.d. eisen
13. OBS Bontebok	1921	11 x 8 meter	38.300/3.400	Voldoet niet a.d. eisen
14. Compagnonschool De Knipe	1965	18 x 10 meter	100.200/12.700	Voldoet niet a.d. eisen
15. De Feart Jubbega	1968	21 x 10 meter	51.900/5.700	Voldoet niet a.d. eisen
16. JB Kanschool Jubbega	1979	11 x 7 meter	n.b.	Voldoet niet a.d. eisen
17. Sevenaerschool Nieuwehorne	1962	21 x 12 meter	79.400/7.200	
18. De Streek Tjalleberd	1954	18 x 9 meter	5.100/3.900	Voldoet niet a.d. eisen
19. De Tjongerschool Mildam	1981	21 x 12 meter	247.700/22.000	

In bijlage 1 is een overzichtskaart opgenomen met daarop de huidige ligging en spreiding van gemeentelijke gymlokalen.

Naast het aanbod van gemeentelijke gymzalen kent Heerenveen ook elf niet-gemeentelijke gymzalen. Dit zijn de gymzalen bij het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs. Het gaat om de volgende gymzalen.

Tabel 8.2 Aanbod en kenmerken niet-gemeentelijke gymlokalen

Naam gymzaal	Bouwjaar	Afmetingen	Opmerkingen
OSG Sevenwolden locatie Amelandlaan	1968	21 x 12 meter	Alleen beschikbaar voor schoolgebruik. Niet voor medegebruik
OSG Sevenwolden locatie Buitenbaan	1980	24 x 21 meter	Overdag tot 17.00 uur schoolgebruik. Daarna voor verenigingen
OSG Sevenwolden Locatie Fedde Schurerplein I	1965	Niet bekend	Wordt gesloopt na verplaatsing naar CIOS
OSG Sevenwolden	1977	Niet bekend	Wordt gesloopt na ver-

Locatie Fedde Schurerplein II			plaatsing naar CIOS
Borneo College Locatie Ds. Kingweg I	1981	21 x 12 meter	Overdag tot 17.00 uur schoolgebruik. Daarna voor verenigingen. Ook gebruik in vakantie en examentijd.
Borneo College Locatie Ds. Kingweg II	1981	21 x 12 meter	
Borneo College Locatie Burg. Falkenaweg	1985	21 x 12 meter	Overdag tot 17.00 uur schoolgebruik. Daarna voor verenigingen.
Borneo College Locatie Beugel	1980	21 x 12 meter	Overdag tot 17.00 uur schoolgebruik. Overig als 'overloop' voor andere locaties.
SBO Heerenveen I	1955	220 m ²	Alleen schoolgebruik
SBO Heerenveen II	1990	286 m ²	Alleen schoolgebruik
ROC Friesland College Locatie Fok	1982	21 x 12 meter	Overdag tot 17.00 uur schoolgebruik. Daarna geen gebruik.

Sportzalen en sporthallen

Naast de gymlokalen kent de gemeente vier sporthallen en een turnhal. Twee sporthallen worden momenteel geëxploiteerd door de gemeente. Dit zijn De Telle en De Kamp.

Sporthal De Telle (onderdeel sportcentrum De Telle)

Deze hal kent de volgende afmetingen: 28 x 48 meter. De hal is op te splitsen in een deel van 16 x 28 meter en een deel van 32 x 28 meter. Na realisatie van Sportstad zal sportcentrum De Telle in zijn geheel worden gesloopt.

Sporthal De Kamp

Sporthal De Kamp is 48 meter lang en 34 meter breed. De hal is op te splitsen in drie gedeelten van 16 x 34 meter. Momenteel heeft de hal een belangrijke functie voor het gymonderwijs van het CIOS. Wanneer het CIOS richting Sportstad vertrekt wordt het CIOS-gebouw overgenomen door OSG Sevenwolden. De Kamp zal dan een functie voor Sevenwolden krijgen.

Daarnaast zijn er ook nog een tweetal private sporthallen en een turnhal.

Tabel 8.3 Private sporthallen

Sporthal	Opmerkingen
Sporthal Blauw Wit (bouwjaar 1992)	De sporthal is in beheer bij Stichting Sporthal Blauw Wit en heeft een speelvloer van circa 1.200 m ² .
Expansiehal Jubbega (bouwjaar 1985)	In Jubbega is de Expansiehal gelegen. De hal is eveneens in beheer bij een stichting en maakt onderdeel uit van een centrum met o.m. een jongeren-centrum en bibliotheek. De hal kent de volgende afmetingen: 42 x 22 meter.
Turnhal Friesland College (bouwjaar 1993)	Het Friesland College (CIOS) beschikt over een eigen turnhal met een vloeroppervlak van circa 900 m ² .

Alle sporthallen zijn eveneens terug te vinden op de overzichtskaart in bijlage 1.

Turnhal Friesland College

Aanbodontwikkeling

In de nieuwbouwwijk Skoatterwâld zijn twee nieuwe basisscholen gepland. Om de gymnastiek-behoefte van deze scholen op te vangen wordt daarbij een sportzaal (bestaande uit twee gymzalen) gebouwd.

Met Sportstad Heerenveen wordt een vernieuwend, samenhangend en synergetisch cluster van voorzieningen gerealiseerd op het gebied van sport, recreatie, onderwijs en gezondheid. Sportstad Heerenveen bestaat de volgende onderdelen:

- het gemeentelijk sportcentrum, bestaande uit 2 sporthallen, 1 tennishal, 1 turnhal, 2 squashruimten, 1 dojo en 3 zwembassins;
- uitbreiding van de bezoekerscapaciteit van het Abe Lenstra-stadion;
- een gezondheidsboulevard;
- een nieuwe campus voor het Friesland College;
- overige sportvoorzieningen zoals een fitnessruimte, een klimwand en ruimte voor outdoor-sporten.

Een deel van de nieuwe voorzieningen in Sportstad zijn ter vervanging van zwembad en sporthal De Telle alsook van sporthal De Kamp. De planning is dat het sportcentrum Sportstad Heerenveen in 2006 gebruiksklaar moet zijn.

De gymzaal van de JB Kanschool zal op korte termijn haar functie verliezen. In plaats van de gymzaal wordt een speellokaal ingericht. Op de wat langere termijn zal ook gymzaal De Feart in Jubbega verdwijnen in het kader van een brede school-project bij de Expansiehal. Het gebruik van De Feart wordt daarbij ondergebracht in de Expansiehal. Het gymnastiekonderwijs in De Feart (overdag) zal worden ondergebracht in de Expansiehal. Voor het avondgebruik is hier echter geen plaats en dus zal er aanvullende capaciteit aan gymruimte moeten komen (of een nieuw gymlokaal of uitbreiding van de Expansiehal- een en ander is afhankelijk van financiële mogelijkheden, *actiepunt 20*).

Wanneer we een gymzaal een gewicht van 1 zaaldeel geven, een sportzaal 2 zaaldelen en een sporthal 3, dan levert dat het volgende overzicht op.

8.3 Sportstad Heerenveen

Rondom de totstandkoming van Sportstad Heerenveen is, naast de bouw van de verschillende accommodaties, sprake van een ontwikkeling met betrekking tot de inhoud van de werkzaamheden vanuit Sportstad. Sportstad heeft in een Notitie haar ambitie op het terrein van sport(stimulering) in relatie tot haar activiteiten verwoord. In deze Notitie omschrijft Sportstad haar missie, visie en doelstellingen ten aanzien van sport in (Sportstad) Heerenveen. Sportstad ziet haar missie in het opzetten van een sportloket voor sport in Heerenveen en omgeving, vanuit Sportstad Heerenveen, met drie belangrijke ondersteuningsgebieden:

- talentontwikkeling;
- breedtesportontwikkeling;
- evenementen.

Dit sportloket vormt het centrale uitgangspunt in de Notitie van Sportstad. In de Notitie van Sportstad wordt weergegeven dat het sportloket zo mogelijk zal worden ingevuld door het TSNN en Impuls. De bedoeling van Sportstad is het TSNN en Impuls fysiek in eenzelfde gebouw (Sportstad) te huisvesten. Tevens wordt de mogelijkheid geopperd ook het Vrijwilligers Service Punt (VSP) in het loket (bij Sportstad) onder te brengen.

Wij zijn net als Sportstad van mening dat een clustering van het aanbod op het terrein van ondersteuning aan met name sportverenigingen het eenvoudiger maakt op de vraag vanuit verenigingen in te spelen. Op dit moment wordt vanuit diverse perspectieven ondersteuningsaanbod 'los gelaten' op verenigingen (vanuit Impuls, vanuit het TSNN, vanuit SPORT Fryslân en vanuit de verschillende sportbonden). Clustering van het aanbod binnen een Sportloket zien wij in dit kader dan ook als een gewenste ontwikkeling om overlap en dubbel werk qua ondersteuning in de hand te houden c.q. te voorkomen. Een loketfunctie heeft verder als voordeel dat duidelijker inzicht ontstaat in de vraag vanuit verenigingen (immers, de vraag komt op één plaats binnen, in plaats van gefragmenteerd) wat voordelen biedt ten aanzien van het signaleren van trends, het kwantificeren van gegevens en het (verder) ontwikkelen van beleid.

In de inrichting van een Sportloket als oplossing van de toenemende differentiatie van vraag en aanbod binnen en vanuit de sport(verenigingen) zien wij dan ook voldoende voordelen. In samenspraak en in samenwerking met Sportstad zullen wij in de komende periode nader invulling geven aan dit idee (*actiepunt 21*). Hierbij zullen wij uiteraard wel ons publieke belang in ogenschouw houden. Daarnaast hebben wij tevens te maken met de huidige, bestaande situatie. Wat breedtesport betreft participeren wij bijvoorbeeld in het project Impuls, waarin wij tot en met 2007, vastgelegd in een projectplan (vanuit een gemeenschappelijke regeling), afspraken hebben gemaakt met een drietal andere (buur)gemeenten. Het project verenigingsondersteuning is dan ook niet een strikt Heerenveens project dat probleemloos op korte termijn kan worden ondergebracht in Sportstad. Hierover zullen wij binnen het intergemeentelijk project afstemming moeten zoeken en afspraken moeten maken met onze drie 'partner'gemeenten binnen Impuls. Ook het onderbrengen van het VSP in Sportstad zal aan nader onderzoek moeten worden onderworpen. Het VSP strekt namelijk verder dan vrijwilligers voor de sport. Tevens zullen wij de rol en functie van het VSP nauw betrekken bij ons aankomend beleid in het kader van de Wet

maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Ten aanzien van het onderbrengen van het VSP binnen Sportstad is onze reactie in eerste instantie dan ook behoudend. Wel zien wij kansen in het leggen van duidelijke verbindingen tussen Sportstad en het VSP.

Naar onze mening kan het overhevelen van het TSNN naar Sportstad (al dan niet op betrekkelijk korte termijn) wel tot directe meerwaarde voor onze verenigingen leiden. Dit initiatief juichen wij dan ook toe.

Met betrekking tot Impuls en het VSP zal nader onderzoek noodzakelijk zijn. De komende periode zullen wij hier, in samenspraak met Sportstad en andere betrokkenen (zoals Impuls en het VSP), dan ook aandacht aan besteden.

Tabel 8.4 Overzicht mutaties binnensport (tennisal en turnhal niet meegeteld)

sporthal De Telle (sloop)	-3
gymlokaal Fedde Schurerplein I	-1
gymlokaal Fedde Schurerplein II	-1
gymlokaal JB Kanschool Jubbega	-1
gymlokaal De Feart Jubbega (Expansiehal)	-1
sportzaal Skoatterwâld (nieuwbouw)	+2
Sportstad: 2 nieuwe sporthallen 1 tennisal turnhal	+6
sporthal De Kamp	in onderzoek
mutaties	-7 en +8

Zoals nu gepland zal de capaciteit toenemen met 1 zaaldeel en dat is rechtstreeks een gevolg van de bevolkingsgroei door Skoatterwâld.

Gymnastieklokalen: jaarlijks circa 20.000 uren verhuur

8.4 De vraag naar binnensportaccommodaties

De Heerenveense gymlokalen worden overdag gebruikt voor onderwijs en 's avonds door verenigingen en groepen. In het weekend vindt nagenoeg geen verhuur plaats. Het merendeel van de verenigingen zijn:

- gymverenigingen;
- volleybalverenigingen;
- korfbalverenigingen.

De huidige bezetting van de negentien gemeentelijke gymlokalen ziet er als volgt uit.

Tabel 8.5 Bezetting gemeentelijke gymzalen op weekbasis tijdens hoogseizoen (november - maart)

	na 15.30 en woensdag na 12.00 en in weekeinde		overdag tot 15.30 / (12.00 woensdag)		Totaal per week gemiddeld	
	uren	bezetting obv 37 uur	uren	bezetting obv 26 uur	uren	gem. bezettingsgraad
01 De Letterbeam	4,00	11%	12,50	48%	16,50	26%
02 De Commenderije	9,25	25%	23,25	89%	32,50	52%
03 Ekke de Haanschool	25,00	68%	22,00	85%	47,00	75%
04 De Kempenaer	8,50	23%	9,50	37%	18,00	29%
05 Van Kleffensschool	11,00	30%	15,25	59%	26,25	42%
06 De Ljepper	20,75	56%	27,50	100%	48,25	77%
07 Van Maasdijschool	12,50	34%	16,00	62%	28,50	45%
08 De Schoterschans	0,00	0%	18,50	71%	18,50	29%
09 De Skans	3,50	9%	20,50	79%	24,00	38%
10 De Terp	18,00	49%	16,25	63%	34,25	54%
11 Compagnie Heerenveen	8,50	23%	26,00	100%	34,50	55%
12 Duisterhoutschool	0,00	0%	17,00	65%	17,00	27%
13 OBS Bontebok	1,00	3%	8,50	33%	9,50	15%
14 Compagnonschool De Knipe	16,00	43%	16,25	63%	32,25	51%
15 De Feart Jubbega	14,50	39%	25,00	96%	39,50	63%
16 JB Kanschool Jubbega	0,00	0%	9,50	37%	9,50	15%
17 Sevenaersch. Nieuwehorne	20,00	54%	21,50	83%	41,50	66%
18 De Streek Tjalleberd	20,75	56%	18,25	70%	39,00	62%
19 De Tjongerschool Mildam	23,25	63%	18,00	69%	41,25	65%

De bezetting is op de overzichtskaart en legenda in bijlage 1 weergegeven met bezettingsdiagrammen per gymzaal. De linkerhelft van de cirkel (rood/wit) geeft de bezetting overdag weer, de rechterhelft (blauw/wit) de bezetting 's avonds en in het weekend. Wanneer de linkerhelft geheel rood is, is de bezetting maximaal.

Overdag ligt de bezetting gemiddeld op 65%, hetgeen overeenkomt met de landelijke gemiddelden (50 - 80%). De bezetting 's avonds en in het weekend is met 31% redelijk tot goed te noemen. Landelijk ligt dit tussen de 15 en 35%.

Kijkend naar de bezetting per gymlokaal dan valt het volgende op:

- De Letterbeam, De Kempenaer, Bontebok en JB Kanschool kennen de laagste bezetting overdag. Deze accommodaties zijn overdag minder dan 50% bezet. De Ljepper, De Compagnie en De Feart zijn tijdens schooluren maximaal bezet;
- De Letterbeam, De Skans, Bontebok en JB Kanschool zijn het minst bezet in de avonduren. De bezetting bij deze gymzalen ligt onder de 15%. Ekke de Haanschool en De Tjongerschool in Mildam zijn het best bezet in de avonduren. De bezetting ligt hier boven de 60%.

De bezetting van de elf niet-gemeentelijke gymzalen is niet tot in detail bekend. De verantwoordelijke instanties (de scholen) geven aan dat de lokalen doordeweeks overdag volledig in gebruik zijn voor onderwijs of dat alleen onderwijsgebruik is toegestaan (in drie gevallen). In de avonduren en in het weekend hebben de meeste lokalen nog wel de nodige capaciteit.

Sporthallen

In onderstaande tabel wordt een indicatie gegeven van de beschikbare capaciteit van de twee gemeentelijke en twee niet-gemeentelijke sporthallen in Heerenveen.

Tabel 8.6 Beschikbare capaciteit sporthallen tijdens hoogseizoen

Sporthal	Beschikbare capaciteit hoogseizoen doordeweeks na 15.30 uur en in het weekend	Beschikbare capaciteit hoogseizoen doordeweeks tot 15.30 uur	Opmerkingen
Sporthal De Telle	Nagenoeg vol	Nog de nodige capaciteit beschikbaar	Accommodatie verdwijnt na oplevering Sportstad
Sporthal De Kamp	Nagenoeg vol	Nagenoeg vol	Na oplevering Sportstad zal gebruik CIOS verdwijnen
Sporthal Blauw Wit	Nagenoeg vol	Nagenoeg vol	Na oplevering Sportstad zal gebruik CIOS verdwijnen
Expansiehal Jubbega	Meeste uren bezet	Minimaal, een sportmiddag per week	-

Voorgaande tabel laat zien dat tijdens de periode november - maart (het zaalsport hoogseizoen) de vier sporthallen 's avonds en in het weekend goed tot maximaal zijn bezet. De sporthallen rond het CIOS (De Kamp en Blauw Wit-hal) zijn momenteel ook overdag goed bezet. Bij sporthal De Telle en de Expansiehal is momenteel reeds de nodige capaciteit beschikbaar (doordeweeks) overdag. Met name in de Expansiehal is het gebruik dan minimaal.

Verder zijn eerste bezettingsoverzichten beschikbaar van de twee nieuwe sporthallen in Sportstad. Hieruit blijkt dat de bezetting 's avonds en in het weekend ook hier in het hoogseizoen goed zijn. Overdag is het gebruik nog niet in beeld, maar de aanwezigheid van het Friesland College betekent de nodige bezetting overdag.

De bezetting van de nieuw te realiseren sportzaal in Skoatterwâld is nog niet bekend. Maar qua afmetingen zal de zaal geschikt zijn voor een aantal (competitie)sporten.

Vraagontwikkeling

Voor een betrouwbare indicatie van de toekomstige vraag naar gymlokalen te kunnen maken zijn verschillende ontwikkelingen van belang. We verwijzen voor een meer uitgebreide beschrijving naar hoofdstuk 2 van de nieuwe sportnota.

Vraag vanuit de sport

De toekomstige sportdeelname is moeilijk te becijferen. Het meest realistisch lijkt een tamelijk stabiele ontwikkeling van de vraag of een lichte groei, vooral door de autonome bevolkingsontwikkeling (nieuwbouw in Skoatterwâld). Onder ouderen lijkt groei mogelijk, maar die groei zal niet automatisch bij de georganiseerde sport terecht komen.

Onderwijsvraag

Op basis van leerlingenprognoses en de ontwikkelingen binnen het onderwijs is de verwachting dat de komende tien jaar de bezetting overdag redelijk stabiel zal blijven. De vraag in totaliteit neemt toe, maar de groei wordt opgevangen in de nieuwe gymzalen in de nieuwbouwwijk Skoatterwâld aan de oostzijde van de A32. Kijkend naar de ontwikkelingen in het landelijk gebied valt op dat de vraag hier naar verwachting zal afnemen.

Vooralsnog is het onduidelijk of de vergrote aandacht voor de schoolsport ook zal leiden tot een verhoging van het aantal lesuren gymnastiek. Momenteel gaat landelijk de aandacht vooral uit naar de naschoolse sportactiviteiten.

Kwantitatief is dus sprake van een stabiele ontwikkeling tot lichte groei. Kwalitatief is behoefte aan verbetering van accommodaties. In 2001 is door Marktplan Adviesgroep een quickscan van het Heerenveense sportbeleid gemaakt, onder de naam 'Kwaliteit op kop!'. In de nota wordt ook gesproken over het Heerenveense gymlokalen- en sporthallenbestand: *'vanuit de binnensportverenigingen bestaat vraag naar in kwalitatief opzicht betere accommodaties. Vooral de gymnastieklokalen voldoen in onvoldoende mate aan de wensen van de clubs. Volgens een aantal verenigingen zijn ze te klein en worden ze niet goed schoongemaakt. De vier sporthallen in de gemeente, waarvan er twee in gemeentelijk beheer zijn, voldoen beter aan de wensen van de sportverenigingen, ook al zijn er altijd wel opmerkingen te maken over de kwaliteit van de voorzieningen. Zo is de Expansiehal in Jubbega bijvoorbeeld voor een aantal sporten te klein, waardoor gevaarlijke situaties kunnen ontstaan'*.

Kijkend naar de ontwikkelingen in het bewegingsonderwijs, de sport- en bewegingscultuur, de jeugdcultuur en de samenstelling van de bevolking zijn er geen redenen te verwachten dat de tevredenheid van de verschillende gebruikersgroepen over de gymaccommodaties in de toekomst zal toenemen. Integendeel: de kloof tussen verwachtingen ten aanzien van de gymaccommodatie en wat de bestaande accommodaties feitelijk (kunnen) bieden, wordt groter.

8.5 Regelgeving met betrekking tot spreiding en ligging gymlokalen

Bij een eventuele herstructurering van de binnensportaccommodaties dient rekening te worden gehouden met de maximale loopafstanden van een gymlokaal tot aan een school.

In de 'Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs' die van kracht is sinds 1 januari 1997 staat hierover het volgende: *'een basisschool met een behoefte van ten minste 20 klokuren gymonderwijs moet binnen een straal van 1 kilometer (hemelsbreed) een geschikte accommodatie hebben', een basisschool met een behoefte van ten minste 15 klokuren moet binnen een straal van 3,5 kilometer een geschikte accommodatie hebben en een basisschool met een behoefte van ten minste 5 klokuren moet binnen een straal van 7,5 kilometer een geschikte accommodatie hebben'*.

8.6 Exploitatie en onderhoud binnensportaccommodaties

Het exploitatieresultaat per gymzaal bedraagt gemiddeld +/- € 34.800 inclusief kapitaallasten. Daarnaast levert de gemeente ook nog een financiële bijdrage aan de gymzalen van de vier scholen van het speciaal onderwijs en de JB Kanschool.

De tarieven voor medegebruik door verenigingen zijn met € 8,70 per uur aan de lage kant. De landelijke bandbreedte bedraagt € 10 tot € 15.

Op basis van het Gemeentelijk Gebouwenbeheersysteem (planmatig onderhoud) wordt het toekomstig onderhoud van de gymnastieklokalen gepland. De gemiddelde onderhoudskosten zullen de komende jaren naar verwachting circa € 14.000 per jaar per gymzaal bedragen. Momenteel liggen de onderhoudskosten op gemiddeld € 7.000 per gymzaal.

Onderhoudswerkzaamheden worden over een langere periode afgeschreven²¹, zodat de onderhoudskosten niet op korte termijn zullen verdubbelen. Ook is de daadwerkelijk uitvoering van het geplande werk onder meer afhankelijk van de noodzaak (bijv. is het echt noodzakelijk om

²¹ Voor renovaties en uitbreidingen geldt een afschrijving van 25 respectievelijk 20 jaar, voor technische installaties wordt 15 jaar afschrijvingstermijn aangehouden. Voor meubilair et cetera geldt een termijn van 10 jaar.

dakbedekking te vervangen in het geplande jaar of kan het nog een paar jaar mee).²² Dus het werkelijk uit te voeren onderhoud wordt jaarlijks vastgesteld (ook mede afhankelijk van het financiële positie van de gemeente). De gemeente kan hierin dus enig autonoom beleid voeren. Het is niet te verwachten dat de onderhoudskosten voor gymlokalen verdubbelen, wel is een substantiële stijging te verwachten op grond van het Gemeentelijk Gebouwenbeheersysteem.

8.7 Varianten herstructurering gymlokalen

Uitgangspunt voor de gemeente is dat er voldoende binnensportaccommodaties beschikbaar zijn, afgestemd op de behoefte, zowel de kwantitatieve behoefte als de kwalitatieve behoefte. Gymlokalen hebben sporttechnisch hun beperkingen en zoals ook elders in Nederland geldt, vraagt het onderhoud van de vaak verouderde gymlokalen veel geld. Voor de gemeente is het van belang dat de accommodaties zo goed mogelijk worden gebruikt, dus een hoge (gebruiks)bezetting kennen.

Een gemeente met veel verouderde gymlokalen die niet optimaal worden gebruikt, heeft te maken met een behoorlijk negatief exploitatieresultaat. Beter is het om, indien mogelijk, het aantal accommodaties terug te brengen door de bestaande capaciteit beter te benutten en de voordelen die dat oplevert (deels) te investeren in een kwaliteitsverbetering.

We schetsen vier varianten voor herschikking van de binnensportaccommodaties, uitgaande van een efficiënter gebruik van de beschikbare capaciteit.

De varianten zijn voorstellen die nader getoetst moeten worden op praktische haalbaarheid, waarbij de volgende onderwerpen of vragen aan de orde zijn.

- In hoeverre is de school bereid gebruik te gaan maken van een verder gelegen gymlokaal/ sportvoorziening?
- In hoeverre is de school bereid om in een sporthal te sporten?
- De mogelijkheden voor voorkeursuren worden wellicht beperkter. Dit geldt zowel voor het onderwijs als voor het avond- en weekendgebruik.
- Er zal voldoende capaciteit of er zullen voldoende accommodaties beschikbaar moeten blijven voor de activiteiten in het kader van de wijkgerichte aanpak/brede school, et cetera.

Variant 1 Herschikking aanbod binnensport Jubbega

De kern Jubbega kent momenteel drie binnensportvoorzieningen: de gymzalen De Feart en JB Kanschool en de sporthal Expansiehal. Het onderwijsgebruik is momenteel geconcentreerd in de gymzalen die qua afmetingen niet meer aan de eisen voldoen. Het gebruik door verenigingen en groepen is geconcentreerd in de Expansiehal en gymzaal De Feart.

Op korte termijn zal de (op circa 3 - 4 km van het dorp gelegen) gymzaal van JB Kanschool haar functie verliezen. De school richt ter vervanging een speellokaal in.

Een andere ontwikkeling is dat in Jubbega over een aantal jaar een brede school wordt gerealiseerd. Gymzaal De Feart zal verdwijnen en het gebruik zal worden ondergebracht bij de Expansiehal. De Expansiehal wordt uitgebreid met een brede school met twee scholen en een bibliotheek en een extra gymzaal.

De herschikking van binnensportaccommodaties in Jubbega brengt naar verwachting een besparing van jaarlijkse lasten van circa € 25.000 met zich mee.²³

Variant 2 Herschikking Bontebok en De Knipe

De kernen Bontebok en De Knipe kennen beide een eigen gymzaal. Beide gymzalen voldoen momenteel niet aan de eisen, maar hebben wel nog een duidelijke functionele waarde voor de beide kernen. Toch is de maatschappelijke functie van gymzaal Bontebok beperkt.

De zaal is met een bezettingsgraad van 15% minimaal bezet. Volgens de normen van de verordening Huisvesting Onderwijs dienen scholen met de gymnastiekbehoefte tussen 5 en 15 klokuren per week binnen een straal van 7,5 kilometer te kunnen gymen. Gymzaal De Knipe ligt

²² Alle grootschalige onderhoud worden opgenomen in een lijst van Vervangingsinvesteringen, die jaarlijks in het kader van de gemeentebegroting wordt vastgesteld.

²³ Voor een onderbouwing van de besparing verwijzen we naar de eerder genoemde notitie 'Toekomstvisie gymlokalen Heerenveen'.

op ongeveer vier kilometer en heeft voldoende capaciteit om de vraag vanuit Bontebok op te kunnen vangen.²⁴ Tot 2020 neemt de vraag vanuit onderwijs in beide kernen naar verwachting met ongeveer 15% - 20% af. Conclusie: kijkend naar de huidige vraag, vraagontwikkeling en de normen voor loopafstanden is één gymzaal voor de kernen Bontebok en De Knipe theoretisch gezien toereikend, maar gezien de afstand zal wel minimaal een adequate vervoersregeling getroffen moeten worden en moet bekeken worden of het praktisch uitvoerbaar is.

Uitgaande van een scenario dat gymzaal Bontebok komt te vervallen, scheelt het de gemeente dit jaarlijks circa € 12.500 tot € 17.500.

Variant 3 De Letterbeam en sportstad Heerenveen

Sportstad Heerenveen krijgt twee nieuwe volwaardige sporthallen. Wanneer één van de (zes) zaaldelen in deze voorziening overdag nog een capaciteit van circa 15 uur heeft, is het theoretisch mogelijk de behoefte van gymzaal Letterbeam over te nemen, waarbij deze accommodatie en dus het exploitatietekort komt te vervallen. Gymzaal De Letterbeam voldoet qua afmetingen momenteel niet aan de eisen. De Letterbeam kent een avondgebruik van 4 uur per week. Hiervoor zal naar andere (nabijgelegen) gymzalen gekeken kunnen worden.

Stel dat het gebruik van gymzaal De Letterbeam kan worden overgenomen door Sportstad Heerenveen, dan scheelt het de gemeente dit jaarlijks circa € 15.000 tot € 20.000.

Variant 4 Exploitatie overhevelen naar verenigingen (vaste gebruikers)

Een mogelijkheid om de exploitatielasten van gymlokalen te verlagen kan zijn dat de exploitatie van de gymlokalen wordt overgedragen aan lokale verenigingen en/of instellingen. Wanneer hiervoor krachtige vitale verenigingen worden geselecteerd en vooraf goed doordachte en transparante afspraken worden gemaakt, dan zou dat voor gemeente en vereniging aantrekkelijk kunnen zijn (zie ook beleidsuitgangspunten privatisering). Dat is een proces dat niet op korte termijn realiseerbaar is (gelet op vooronderzoek en intensief overleg).

Ervan uitgaande dat de exploitatie van drie gymlokalen kan worden overgedragen aan verenigingen schatten wij het te behalen financiële voordeel op € 15.000 tot € 25.000 per jaar.

Naast deze vijf herinrichtingsvarianten zijn er ook andere mogelijkheden om een exploitatieverbetering voor gymlokalen te realiseren.

Aanpassen tarievenstelsel

Een mogelijkheid om de jaarlijkse exploitatie van de gemeentelijke gymlokalen te verbeteren is het aanpassen van de tarievenstructuur voor het medegebruik. De tarieven zullen moeten worden afgestemd op het type gebruik. Iemand die op commerciële basis aerobicslessen verzorgt zal een marktconform tarief moeten betalen. In de huidige situatie is dit niet het geval. De huidige tarieven zijn relatief laag (€ 8,70 per uur, landelijk tussen € 10 en € 15). De 19 door de gemeente verhuurde gymlokalen worden op jaarbasis circa 6.500 uur verhuurd aan medegebruikers. Het verhogen van de tarieven (op termijn) met gemiddeld € 2,00 per uur levert extra inkomstenpost op van € 13.000,-. De ervaring leert dat bij een beperkte en gefaseerde tariefsverhoging de vraaguitval minimaal zal zijn. De verdiensten kunnen worden aangewend om de kwaliteit van de accommodaties te verbeteren.

Sponsoring en reclame

De negentien gymzalen kennen een gezamenlijk jaarbezoek van tussen de 250.000 en 350.000 personen, waarvan ongeveer driekwart schoolkinderen. Door het aanbieden van reclameruimte in alle accommodatie tegelijk wordt het voor (op jeugdgerichte) bedrijven interessant om reclameruimte te huren. Het reclamebeleid van de gemeente moet dit wel toestaan of anders hiervoor moeten worden aangepast.

---

²⁴ In De Knipe is onlangs een nieuwe multifunctionele accommodatie gerealiseerd rond de Compagnonschool. Het bestaande gymnastieklokaal is hiervan onderdeel geworden. Aan het gymnastieklokaal zijn enkele bouwkundige aanpassingen gedaan waaronder een nieuwe cv-ketel en een nieuwe muur.

8.8 Zwembaden

De gemeente heeft een binnenbad De Telle en een natuurswembad in Jubbega. In het algemeen hecht de gemeente aan aanwezigheid van deze voorzieningen.

De Telle bestaat uit twee 25 meter baden waarvan een wedstrijdbad en een instructiebad met een in hoogte verstelbare bodem. De Telle wordt vervangen door een nieuw zwembad wat onderdeel uitmaakt van het gemeentelijk sportcentrum van Sportstad Heerenveen. Dit nieuwe zwembad bestaat uit drie bassins en een waterspeeltuin voor peuters en kleuters.

Sportstad Heerenveen Sportvoorzieningen BV, een 100% dochter van Sportstad Heerenveen BV, zal het sportcentrum (inclusief zwembad) exploiteren. De gemeente sluit met deze exploitant een prestatiecontract, waarmee voor langere tijd afspraken worden gemaakt.

Natuurswembad Jubbega beschikt over een 50 meterbad en een peuterbad.

De gemeente is eigenaar van het zwembad en de exploitatie is door middel van een overeenkomst (looptijd 1 januari 2001 tot 1 januari 2011) overgedragen aan de Stichting Us Swimbad in Jubbega. De gemeente draagt niet bij in de jaarlijkse exploitatiekosten, behoudens de jaarlijkse kosten als eigenaar voor belastingen en dergelijke én de kosten van het groot onderhoud. Verder stelt de gemeente jaarlijks 0,31fte personele capaciteit beschikbaar voor zwembad Jubbega.

Natuurbad Jubbega

8.9 Conclusies en aanbevelingen

Op grond van de analyse blijkt dat de gemeente een overcapaciteit heeft in de gymlokalen die gemiddeld genomen verouderd en duur in onderhoud zijn. Er zijn verschillende varianten om te komen tot een beter gebruik van de bestaande capaciteit, waardoor de exploitatie wordt verbeterd en de benodigde kwaliteitsimpuls beter realiseerbaar is. Ook is exploitatieverbetering mogelijk door verhoging van het tarief en mogelijk door sponsorinkomsten.

Aan deze vier genoemde varianten blijken in praktijk echter wel een aantal haken en ogen te zitten. Deze haken en ogen hebben betrekking op zaken als de extra loopafstand, de aanwezigheid van de juiste inventaris, de situering van de berging en dubbelgebruik van een sporthal dat overlast met zich mee brengt. Andere nadelen zijn: de akoestiek in de sporthal (sommige hallen kennen een erg lange nagalmtijd), het wegvallen van de mogelijkheid om het gymlokaal te gebruiken voor naschoolse opvang of andere activiteiten, verkeersonveilige oversteekpunten in de (loop)route naar de accommodatie en de huurprijs van de sporthal. Gezien deze 'haken en ogen' kan worden geconcludeerd dat het voor de betreffende school niet aantrekkelijk is om aan een dergelijk initiatief mee te werken. Toch kan het voor een school juist wel aantrekkelijk zijn. Medegebruik van een gymlokaal door verenigingen betekent extra middelen die gebruikt kunnen worden voor de inventaris of het plaatsen van een klimwand bijvoorbeeld. In varianten waarbij een gymlokaal vervangen wordt door een verder weg gelegen sporthal is onder meer het voordeel een beter toegeruste accommodatie (meer ruimte, betere hygiëne en een betere inventaris).

Win-win-situatie

De gemeente is van mening dat gymlokalen en sporthallen efficiënter gebruikt kunnen worden, mits goed wordt nagedacht over de verschillende wensen en knelpunten van de diverse betrokken partijen. Het efficiënter gebruiken van accommodaties kan leiden tot win-win-situaties.

De gemeente wil de mogelijkheden (varianten) bespreken met afvaardigingen van de betreffende scholen, vertegenwoordigers van de betrokken diensten van de gemeente (V&O, R&R en P&V) en mogelijk de exploitant van de sporthallen. De herstructurering is een proces dat de nodige tijd en overleg vergt. De gemeente zal het initiatief hiertoe nemen en daarin een coördinerende rol spelen (*actiepunt 22*).

9. SAMENVATTING

9.1 Inleiding

De laatste sportnota is in 1990 verschenen. Sindsdien heeft sport in Heerenveen allerminst stilgestaan. Er zijn in de tussenliggende perioden diverse plannen verschenen en in uitvoering genomen en aan initiatieven in de sport is in Heerenveen geen gebrek. Toch heeft de gemeente behoefte aan een nieuwe sportnota waarin kansen en bedreigingen voor de sport in de volle breedte en in samenhang tegen het licht worden gehouden. Waarin op basis van een heldere analyse keuzes worden gemaakt voor de toekomst. Met deze sportnota bepaalt de gemeente haar koers voor de komende jaren.

9.2 Analyse

Stabiele tot lichte groei sportbehoefte

Landelijk staat sport zeer in de belangstelling. De toekomstige sportdeelname is moeilijk te becijferen. Het meest realistisch lijkt een tamelijk stabiele ontwikkeling van de vraag of een lichte groei. We verwachten dat de toekomstige vraag naar sportvoorzieningen in onze gemeente licht zal toenemen, vooral door de autonome bevolkingsgroei (ten gevolge van de nieuwbouw in Skoatterwâld).

Verenigingen onder druk

Landelijk is de trend dat mensen steeds meer ongebonden of anders georganiseerd sporten. De vereniging is niet automatisch de plaats meer waar men zijn of haar sport beoefent. Het proces dat de vereniging marktaandeel verliest is een proces dat heel langzaam plaatsvindt. Verontrustend is dat het aantal jeugdleden onder Heerenveense verenigingen de laatste jaren stagneert en lijkt af te nemen. Het aantal ouderen (50+) in Heerenveen zal de komende twintig jaar sterk stijgen, maar bekend is dat verenigingen (in het algemeen) moeite hebben om ouderen te werven en te binden.

Uit landelijk onderzoek onder verenigingen blijkt dat veel verenigingen problemen hebben met het werven en behouden van vrijwilligers. Het vrijwilligerstekort is probleem nummer één onder sportverenigingen. Daarnaast hebben verenigingen te maken met problemen met de accommodatie, financiële problemen en problemen met de ledenontwikkeling. Onderzoek onder Friese verenigingen laat een vergelijkbaar beeld zien en we mogen aannemen dat deze situatie voor Heerenveense verenigingen helaas niet anders is.

Overgewicht een toenemend probleem

Ook de gezondheidsproblemen die landelijk gelden, doen zich in Heerenveen voor. Illustratief in dat verband zijn recente gegevens van GGD Fryslân, waaruit blijkt dat 15% van de kinderen uit groep 7 in Heerenveen te maken heeft met overgewicht, 31% heeft onvoldoende lichaamsbeweging en 37% heeft een ongezond eetgedrag.

Kwaliteit sportvelden

In 2001 is in opdracht van de gemeente onderzoek gedaan naar de staat en onderhoudssituatie van de sportvelden in Heerenveen. In het algemeen hebben de grassportvelden een matige tot redelijke kwaliteit. Veel velden hebben vanwege de veroudering te kampen met een kwalitatief slechte grasmat (vet, onvlak, et cetera) en een matige tot slechte waterdoorlatendheid. Die kwaliteitsimpuls is reeds in gang gezet maar zal tot 2009 zeker nog nodig zijn. De beschikbare budgetten voor de jaarlijkse kosten van het dagelijks onderhoud zijn ontoereikend om genoemde omissies weg te werken.

Stijging onderhoudskosten gymlokalen

Met de realisatie van Sportstad Heerenveen in 2006, zal per saldo de capaciteit voor binnensportvoorzieningen licht toenemen, maar Sportstad Heerenveen betekent ook een kwaliteitsverbetering – zowel voor de breedtesportbeoefening als topsportbeoefening. Vooral op het gebied van gymlokalen heeft de gemeente te maken met overcapaciteit en een stijging van de toekomstige onderhoudskosten.

9.3 Wat wil de gemeente bereiken met sport?

De gemeente wil met sport een gezonde leefstijl en een algemeen welbevinden van haar inwoners bevorderen. Wij creëren de randvoorwaarden waardoor inwoners en bezoekers zo optimaal mogelijk kunnen genieten van actieve en passieve sportbeleving van zowel breedtesport als topsport. Groepen in de samenleving die een achterstand hebben in sportdeelname hebben extra aandacht van de gemeente.

Alvorens in te gaan op de belangrijkste speerpunten voor de komende jaren, willen we benadrukken dat de gemeente veel waarde hecht aan de georganiseerde sport om deze missie te verwezenlijken. Verenigingen zijn een plek waar mensen elkaar ontmoeten en waar ze actief zijn, niet alleen als sporter maar ook als vrijwilliger. Sportverenigingen moeten wel gesteund en gestimuleerd worden om zich aan te passen aan de veranderende wensen van sporters. Via de breedtesportimpuls hebben we als gemeente een start gemaakt met verenigingsondersteuning en dat initiatief willen we de komende jaren uitbouwen.

9.4 Speerpunten nieuwe sportbeleid

In de sportnota staan 23 actiepunten benoemd, waarvan de volgende het belangrijkste zijn:

herstructurering gymlokalen

Momenteel beschikt de gemeente over 19 gymlokalen. De kosten voor onderhoud zullen de komende jaren stijgen. Voor het opstellen van deze nota is uitvoerig bekeken hoe het gebruik is van deze accommodaties en of er mogelijkheden zijn om efficiënter om te gaan met deze voorzieningen. Daarvoor zijn verschillende varianten aangereikt. We spreken ons op voorhand niet uit voor één variant, omdat we pas zicht krijgen op alle consequenties wanneer we de mogelijkheden in overleg met betrokkenen partijen bespreken. De gemeente wil de komende jaren een herstructurering doorvoeren in het aantal gymlokalen en zal het initiatief nemen voor nader overleg met betrokkenen.

kwaliteitsverbetering sportvelden

Verbetering van de kwaliteit van de sportvelden is een proces dat reeds voor het ontwikkelen van deze nota in gang is gezet. Ook de komende jaren zal de gemeente een aantal complexen renoveren.

realisatie Sportstad Heerenveen

De ontwikkeling van Sportstad Heerenveen is in volle gang. De verwachting is dat het sportcentrum in 2006 klaar zal zijn. Het voltooiën van Sportstad Heerenveen is natuurlijk een belangrijk actiepunt voor de gemeente, waarmee zowel breedtesport als topsport hun voordeel doen. Aandacht daarbij is ook nodig voor een soepele overgang voor verenigingen van bestaande accommodaties naar de nieuwe accommodatie.

verdieping verenigingsondersteuning

De gemeente wil sport en bewegen stimuleren. De ervaring leert dat het een geweldige opgave is om de sportdeelname te verhogen. Mensen die niet sporten laten zich niet 1-2-3 verleiden om in beweging te komen en te blijven. Als gemeente willen we de positie van de vereniging in de sport versterken. Dus van binnen uit verenigingen versterken in plaats van de ogen te sluiten voor tekortkomingen en toch proberen zoveel mogelijk leden te werven. De gemeente doet vanaf 2001 mee aan de breedtesportimpuls met onder meer een verenigingsondersteuningsproject. Voor de komende jaren willen we deze initiatieven uitbreiden en uitbouwen. Uitbreiden door middel van meer ondersteuningscapaciteit en uitbouwen door langere en meer gerichte ondersteuning. Tot dusverre lag het accent op korte ondersteuningstrajecten en daarmee ook op informeren. In de toekomst willen we verenigingen langer en intensiever begeleiden om veranderingen door te voeren.

versterking sport en school

Via het Impuls-project is in Heerenveen een start gemaakt met kwaliteitsverbetering van het bewegingsonderwijs op basisscholen door het aanstellen van twee (parttime) bewegingsconsulenten. Zij bezoeken, coachen en adviseren de groepsleerkrachten bij de lessen lichamelijke opvoeding. Meer aandacht voor sport in en rond de school vraagt continu aandacht en landelijk blijkt dat scholen moeite hebben om allerlei nieuwe taken of ambities binnen de bestaande formatie op te vangen. De huidige middelen zijn beperkt, terwijl bewegingsarmoede een steeds groter probleem lijkt. In die zin is een (beperkte) uitbreiding van de capaciteit wenselijk (van 15 uur/week naar 24 uur/week). Wij willen samen met basisscholen die zich willen profileren als "sportieve school", komen tot een plan, waarbij veel meer (en structureel) aandacht wordt geschonken aan sport en bewegen op school en bij naschoolse activiteiten (buitenschoolse opvang of brede school).

ombouw jeugdedensubsidie

Tot nu toe kent de gemeente Heerenveen een jeugdedensubsidie. Jaarlijks kunnen sportverenigingen een beroep doen op deze subsidie op basis van het aantal jeugdleden. Er is echter geen verplichting om deze subsidie te besteden aan activiteiten voor de jeugd. Vaak vloeien deze middelen in de algemene exploitatie van de vereniging. De gemeente Heerenveen wil de huidige subsidieverordening aanpassen die versterking van jeugdsport gericht stimuleert. De gemeente wil dit via een eenvoudige procedure realiseren (geen zware aanvragen) en dito toetsing.

Tabel 9.1 geeft een overzicht van alle actiepunten.

Tabel 9.1 Overzicht actiepunten sportnota

1.	Ombouw jeugdledensubsidie. Gerichtte projectensubsidie om te stimuleren dat verenigingen aantrekkelijker worden en blijven voor jeugd
2.	STK-subsidie blijft in stand (subsidie voor inzet sporttechnisch kader)
3.	Snuffelweek (sportkennismakingsweek op scholen) continueren
4.	Ontwikkelen sportieve scholen concept. Continuering impuls deelproject basisschool, maar aanscherping opzet en werkwijze en middelen
5.	Sport in brede school De Greiden. Actief sportstimuleringsprogramma, samen met CIOS en verenigingen
6.	Het onderzoeken van en invulling geven aan de mogelijkheden en wenselijkheden ten aanzien van de rol van het middelbaar onderwijs in relatie tot de sport in Heerenveen
7.	Actieplan verenigingen en senioren. Gemeente, sportverenigingen, ouderen- en welzijnsorganisaties
8.	Sporten met een beperking. Evaluatie resultaten actieplan 2004-2006 en besluit vervolgmiddelen
9.	Ondersteuning jeugdsport bij sociale minima via het declaratiefonds
10.	Verenigingsondersteuning: uitbreiding en doelgerichter ondersteuning
11.	Periodiek overleg met georganiseerde sport
12.	TSNN (Topsport, talentontwikkeling): besluit voortzetting na evaluatie
13.	Realisatie sportstad Heerenveen. Sportcentrum gereed 2006
14.	Ondersteuning topsportevenementen
15.	Uitbouw huldiging kampioenen tot sportgala
16.	Uitvoering geplande renovaties buitensport
17.	Opstellen meerjarenonderhoudsplanning buitensport
18.	Overdracht exploitatie naar vereniging situationeel bekijken
19.	Stimuleren outdoor-sport bij (her)inrichting van de openbare ruimte
20.	Alternatieve locatie avondgebruik De Feart
21.	Standpunt bepalen ten aanzien van het in initiatief vanuit Sportstad tot het oprichten van een sportloket
22.	Binnensportaccommodaties: instellen van een projectgroep die herstructurering coördineert
23.	Onderzoek en monitoring

9.5 Monitoring

De gemeente wil gedurende de looptijd de voortgang van de actiepunten volgen, ofwel monitoren. We zullen de monitoring op de volgende wijze uitvoeren:

- jaarlijks overzicht hoe de voortgang is van de actiepunten uit de nota;
- ontwikkeling ledenaantallen bij verenigingen nauwlettend volgen;
- periodieke rapportage over voortgang verenigingsondersteuning;
- via periodiek (een of tweemaal per jaar) overleg met de sportaanbieders (verenigingen en anderen) inzicht in functioneren sportaanbieders;
- periodieke rapportage over schoolsport;
- informatie van GGD Fryslân over gezondheid en bewegen in Friesland en Heerenveen.

9.6 Financiële paragraaf

	2006	2007	2008	2009
Bestaand beleid Meerjarenbegroting 2005-2008				
Sportaccommodaties				
Buitensportaccommodaties	-505.000	-500.000	-493.000	-493.000
Sporthal De Kamp	-244.000	-241.000	-239.000	-239.000
Sporthal De Telle	-702.000	-702.000	-702.000	-702.000
Zwembad De telle	-946.000	-946.000	-946.000	-946.000
Zwembad Jubbega	-80.000	-74.000	-73.000	-73.000
Sportstimulering				
Onderst sportgezondheidszorg	2.000	2.000	2.000	2.000
Subsidies in de sport	-82.000	-82.000	-82.000	-82.000
sub-totaal bestaand beleid	-2.557.000	-2.543.000	-2.533.000	-2.533.000
Nieuw beleid sportnota				
1 ombouw jeugdledensubs	0	0	0	0
2 STK	0	0	0	0
3 snuffelweek	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
4 sportieve scholen	0	0	-34.000	-34.000
5 sport in brede school	-30.000	-30.000	-30.000	-30.000
6 verenigingen en senioren	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
7 sporten met beperking	0	0	-10.000	-10.000
8 jeugdsport bij sociale minima	0	0	0	0
9 verenigingsondersteuning	0	0	-28.000	-28.000
10 periodiek overleg georg. Sport	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
11 TSNN	-22.000	-22.000	-22.000	-22.000
12 realisatie sportstad	0	0	0	0
13 onderst. Topsportevenementen	0	0	0	0
14 uitbouw sportgala en huldiging	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
15 Renovaties buitensport (€ 567.000, afschrijven in 15 jaar)	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
16 meerjarenonderhoudsplan	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
17 overdracht expl naar verenigingen	0	0	0	0
18 outdoor sport	0	0	0	0
19 alternatieve locatie De Feart	0	0	0	0
20 binnensportaccomm werkgroep	0	0	0	0
21 onderzoek en monitoring	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
sub-totaal nieuw beleid	-140.000	-140.000	-212.000	-212.000
dekkingsmogelijkheden (binnen de sport)				
BTW-voordeel				
sportaccommodaties	16.000	16.000	16.000	16.000
vrijval exploitatie De Kamp	129.000	129.000	129.000	129.000
	145.000	145.000	145.000	145.000
Totaal	-2.552.000	-2.538.000	-2.600.000	-2.600.000
(Virtueel) overschot/tekort	5.000	5.000	-67.000	-67.000

Bijlage 1   Overzicht binnensportaccommodaties

LEGENDA

linkerhelft bezetting overdag (één helft is 100%), rechterhelft bezetting avond/ weekend

Naam gymzaal	Bouwjaar	Afmetingen	Bezetting	Naam gymzaal	Bouwjaar	Afmetingen	Bezetting
1. De Letterbeam	1951	18 x 10		11. Compagnie Heerenveen	1982	20 x 10	
2. De Commenderije	1977	21 x 12		12. Duisterhout-school	1970	16 x 8	
3. Ekke de Haan-school	1977	21 x 12		13. OBS Bontebok	1921	11 x 8	
4. De Kempenaer	1956	21 x 12		14. Compagnon-school De Knipe	1965	18 x 10	
5. Van Kleffens-school	1984	21 x 12		15. De Feart Jubbega	1968	21 x 10	
6. De Ljepper	1972	21 x 12		16. JD Kanschool Jubbega	n.b.	11 x 7	
7. Van Maasdijk-school	1977	21 x 12		17. Sevenaer-school Nieuwe-horne	1962	21 x 12	
8. De Schoterschans	1967	21 x 10		18. De Streek Tjalleberd	1954	18 x 9	
9. De Skans	1965	18 x 9		19. De Tjonger-school Mildam	1981	21 x 12	
10. De Terp	1981	20 x 10					

Overige belangrijke sportvoorzieningen

- A. Sporthal De Telle
- B. Sportstad Heerenveen
- C. Turnhal Friesland College
- D. Sporthal De Kamp
- E. Storkhal Blauw Wit
- F. Thialf Heerenveen
- G. Expansiehal Jubbega

* A3 vel invoegen

Bijlage 2 Overzicht buitensportaccommodaties per 1-1-2005

A. Gemeentelijke buitensportaccommodaties in beheer en exploitatie bij de gemeente

Sportpark	Verenigingen	Velden
De Greiden	Voetbalver. Nieuweschoot	2 wedstrijdveld, 1 trainingsveld
	Atletiekver. AV 55	1 6-laans kunststofatletiekbaan 1 middenterrein met afmetingen van een wedstrijdveld
Tjalleberd	Voetbalver. Aengwirden	1 wedstrijdveld, 1 pupillenveld, 1 trainingshoek
	Kaatsver. Foarût	
De Knipe	Voetbalver. Read Swart	1 wedstrijdveld, 1 bijveld, 1 trainingshoek
	Korfbalver. Kinea	Natuurgrasveld van 11.000 m ² (5 velden)
Mildam	Voetbalver. Mildam	1 wedstrijdveld, 1 trainingshoek
	Korfbalver. De Driehoek	Natuurgrasveld van 10.000 m ² (4 velden)
Nieuwehorne	Voetbalver. Udiros	1 wedstrijdveld, 1 bijveld, 1 pupillenveld, 1 trainingshoek
	Korfbalver. Udiros	Natuurgrasveld van 6.200 m ² (3 velden)
De Heide	Korfbalver. Blauw-Wit	1 kunstgras korfbalveld 1 kunstgras combiveld voor korfbal (3 velden) en hockey 1 natuurgras korfbalveld
	Hockeyver. Quick Stick	1 kunstgras hockeyveld
	Kaatsver. De Pompebledden	1 natuurgras kaatsveld
Buitenbaan	Feanster Rugbyclub	1 wedstrijdveld

B. Gemeentelijke buitensportaccommodaties in beheer en exploitatie bij de verenigingen

Sportpark	Verenigingen	Velden
Jubbega	Voetbalver. Jubbega	5 wedstrijdvelen, 1 trainingshoek
	Korfbalver. Wordt Kwiek	natuurgrasveld van ca. 30.000 m ² (6 velden)
Akkers	Voetbalver. Heerenveense Boys	2 wedstrijdvelen 1 pupillenveld 1 wetraveld 1 trainingsveld
Skoatterwâld	voetbalvereniging Heerenveen	3 wedstrijdvelen 2 wetravelden
	BVO SC Heerenveen	1 kunstgras voetbalveld 3 wetravelden 1 eigen wedstrijdveld

Bijlage 3 Checklist/analyse instrument overdracht

Onderwerp	Checklist, vragen
Algemeen	<ul style="list-style-type: none"> -Wat is de aanleiding voor de overdracht? (bezuiniging gemeente, initiatief bij vereniging) -Welk deel van de accommodatie wordt overgedragen? (opstallen, velden) -Gaat het om overdracht van exploitatie en onderhoud of ook eigendom van opstallen? -Wordt de over te dragen accommodatie alleen gebruikt door de hoofdgebruiker, of zijn er andere verenigingen of instellingen? (bijvoorbeeld scholen)
Staat van de accommodatie	<ul style="list-style-type: none"> -Wat is de leeftijd van de accommodatie? -Wat is de bouwkundige staat van de over te dragen opstallen/velden? -Is sprake van achterstallig onderhoud? -Wat zijn de geraamde kosten om het achterstallig onderhoud weg te werken? -Welke (onderhouds)werkzaamheden zijn in de afgelopen jaren uitgevoerd? (inclusief vervangingen)
Leden vereniging	<ul style="list-style-type: none"> -Hoeveel leden heeft de vereniging op dit moment? -Wat is opbouw van het ledenbestand? (verhouding junioren/senioren) Toelichting: volwassen leden kunnen als vrijwilliger worden ingezet. Bij veel jeugdleden is dit afhankelijkheid van de inzet van ouders. -Hoe heeft het ledenbestand zich in de voorgaande jaren ontwikkeld? -Wat zijn de verwachtingen voor de ledenontwikkeling in de toekomst? -Hoe groot is het vrijwillig kader? -Heeft de algemene ledenvergadering ingestemd met de overdracht? (Met andere woorden: wat is het draagvlak onder de leden?)
Kennis vereniging	<ul style="list-style-type: none"> -Welke kennis en ervaring hebben leden (vrijwillig kader) met exploitatie, beheer en onderhoud? -Heeft de vereniging beschikking over professionals? (bijvoorbeeld een verenigingsmanager)
Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> -Wie is verantwoordelijk voor veiligheidsaspecten rond de accommodatie, zoals legionella-preventie, brandveiligheid en blessures door staat van de velden? -Hoe is de naleving en uitvoering van deze aspecten gewaarborgd? -Wie voert de inspectie of controle uit?
Financiële kaders vereniging	<ul style="list-style-type: none"> -Wat zijn de werkelijke (onderhouds)kosten waarmee de vereniging na overdracht wordt geconfronteerd? -Hoe verhouden deze kosten zich tot de (gesubsidieerde) huurtarieven die de vereniging tot nu toe voor het gebruik moet betalen? -Kan de vereniging op basis van huidige begroting de lasten dragen? (inclusief eventuele bijdrage gemeente) -Hoe wordt de financiële discipline van de vereniging geborgd? (bijvoorbeeld accommodatie fonds) -Heeft de vereniging de financiële mogelijkheid om aannemers/bedrijven in te huren voor onderhoudswerkzaamheden? -Hoe denkt de vereniging extra inkomsten te genereren? (contributieverhoging, nieuwe sponsors) -Hoe "hard" zijn deze inkomsten?
Financiële kaders gemeente	<ul style="list-style-type: none"> -Wat zijn huidige lasten van de accommodatie voor de gemeente? Uitgesplitst naar: kapitaallasten, jaarlijks onderhoud, renovatief onderhoud -Wat is de gemeentelijke bijdrage aan de vereniging na overdracht? (jaarlijks, eenmalige afkoopsom) -Welke financiële consequenties heeft de overdracht op de gemeentelijke sportbegroting? (wegvallen van personeelslasten onderhoud, inzet materieel)

Bijlage 4 Inventarisatie aantal leden sportverenigingen

Cijfers in *italics* zijn ramingen op basis van voorgaande jaren. Bij enkele verenigingen is het ledenaantal bij de bond achterhaald.

	2001	2002	2003		2004		2005		
	totaal	totaal	jeugd	volw	jeugd	volw	jeugd	volw	totaal
V.V. Aengwirden	160	151	62	92	68	101	64	86	150
Athlon Loopgroep Heerenveen	48	55	8	51	13	47	10	58	68
AV '55	342	310	98	203	92	227	93	231	324
K.V. Blauw-Wit Heerenveen	306	308	115	107	136	80	143	68	211
Chr.Gym.Ver. CSC '45	342	344	169	152	194	150	203	140	343
TTV Delta Impuls	71	67	33	44	42	29	32	27	59
K.V. De Driehoek	167	164	93	72	103	82	107	69	176
B.V. Dyna '75	117	117	64	53	45	78	53	68	121
Hardrijdersclub Heerenveen	302	462	199	295	197	470	207	333	540
St. Jeugdijshockey Heerenveen	251	256	103	155	100	198	99	124	223
Shorttrack Club Thialf	1093	980	1050	10	1002	11	921	10	931
Schaakclub Heerenveen	43	40	10	33	9	29	8	30	38
V.V. Heerenveen	585	586	328	158	313	204	338	205	543
v.v. Heerenveense Boys	567	516	345	165	330	282	336	181	517
CVV Hevoc '89	122	128	66	69	75	150	72	83	155
Heerenveense Reddingsbrigade	68	55			33	22	32	25	57
H.Z. en P.C.	496	473	250	252	278	251	254	258	512
S.V. Hercules	145	145	110	50	110	50	115	50	165
T.V. Hercules/Tjalleberd	111	128	30	97	20	93	24	98	122
Tennisvereniging "De Horne"	164	153	17	144	15	150	21	124	145
Hengelsportver. Heerenveen e.o.					69	1587	59	1596	1655
T.C. Jubbega	163	157							180
V.V. Jubbega	356	389	132	241	139	236	137	254	391
Judovereniging Jubbega e.o.	55	59	41		44		35		35
Zwem- en Poloclub Jubbega	48	54	53	15	59	17	41	17	58
K.V. Kinea	178	179			108	72	85	80	165
T.V. Kinea	129	128	32	99	31	95	45	91	136
Tennisvereniging Mildam e.o.	150	151	27	121	15	110			125
Voetbalvereniging Mildam	128	100	45	59	54	97	82	103	185
Volleybalver. Mildam	76	62	11	49	13	48	14	38	52
V.V. Nieuweschoot	277	286	140	168	168	385	161	170	331
S.V. OKC	197	179	89	98	85	94	87	74	161
Wielervereniging Olympia	55	45			20	36			56
Tennisver. Oranjewoud	454	429	95	335	100	315	106	302	408
P.Z.H.	152	130	62	77	64	54	47	55	102
Jeugdruikteam Pompebléd	55	45	30	5	41	6			47
Quick Stick	247	250	182	94	198	86	223	83	306
vervolg	2001	2002	2003		2004		2005		
	totaal	totaal	jeugd	volw	jeugd	volw	jeugd	volw	totaal

V.V. Read Swart	284	297	128	185	133	177	139	194	333
Samen Onderweg Heerenveen-Sneek	402	424	41	128	42	134	42	131	173
De Tjongerruiters	33	45			10	40	11	37	48
D.T.T. Gymn.Ver.	82	101	82	19	83	16	88	23	111
S.V. Udiros	476	475	208	214	204	217	230	252	482
Badmintonver. Vrij Uit	127	133	35	119	35	116	36	117	153
Sportver. WIK-FTC	470	430	308	100	266	82	307	100	407
Korfbalver. Wordt Kwiek	171	170	84	86	80	102	85	80	165
Sportver. Wordt Kwiek	280	320	142	115	126	98	110	95	205
Ten Woude	800	730	125	551	150	596	179	591	770
Ponyclub De Deelenruiters	93	110	23	75					110
Handbalver. Heerenveen	44	41							41
Kunstrijdersclub		23							23
Kaatsver. Pompebledden	98								98
Jeu de boules Boule Nocht	39								39
Totaal	11619	11380	5265	5155	5512	7520	5481	6751	12951

Colofon

Datum: februari 2006
Project: 41.0006
Opdrachtgever: gemeente Heerenveen
Adviseurs: drs. J.W. van Eck, drs. ing. R.F. de Vries, ing. A.J. Godthelp
Status: eindrapport

Copyright© Marktplan Adviesgroep, 2005

